

DEJ TO DÁL

SEŠITY 4. PROUDU

číslo 006

STOUPNI SI ROVNĚ

(před zrcadlo)

Vypni hrud'
Dýchej zhluboka
Usměj se na sebe
Vyslovuj rychle
Ale zřetelně
Stále dokola:

Užmid
Ošlo
Užmid
Ošlo

Teď...?
Výborně
O nic jiného
vlastně nešlo

Jen žádné velkodušnosti

LAMPÍONKY

Ráno už nemůže ani dospat Človiček
Dneska je Ten den
Z „MŠ“ by nejraději šel „po o“
Jen už ať je večer večer
Konečně
Nové boty a dlouhou kouzelnou hůlku
Konečně
Dychtivě čeká na tmu
aby mohl Svitit
a už to je
V očích se mu odraží barevné lampiónky
a najednou
ten jeho vzplane

je po něm

je pryč
konec

...
Člověk by každý den volal zpátky vleče

...
Dětsví se šťastně vleče

Alena Vávrová

PROTI VĚTRU TEĎ

vyšlo ze mě
sedm nespoutaných žen
divoce poznačilo
každý den v týdnu
svým pletivem

Jsem posedlá byt kočkou
ze všeho se vylízat
mit sedmkrát života
sladko i pryskyřično
sit jalovčinky na mor
stejnosti
stejnosti
stejnosti
lho

Mit semínko života
a o neděli co trvá
hned od ponděli do ponděli
rozpustit proti větru vlasý
a byt
Nahatma Nahatma
něco jako jalovec
já lovec mžíků oka

Okana Okanaha
Tma
Hned Teď

Musím postát nad drážkovou polévkou a promyslet si svůj vztah k poezii a politice. Křehký rohlík se drolí, polévka je horká, měl bych konečně napsat recenzi Nahatmy, jenomže na soše sv. Václava už čtvrtý den hoří svíce a grupennführer Štěpán má v záloze několik motostřeleckých pluků. Pište o poezii!

Přinesl pan Hrabal tu knížku, tu krásnou, nádherně udělanou knížku, bude to víc než měsíc. Podal mi ji a škodolibě, jak to umí, řekl: "Tohle je, myslím, ten váš čtvrtý proud". A já, napružený, že to napsala ženská, jsem tu knížečku otevřel a oči mi samy padly na jeden verš: Z "MS" by nejráději šel "po o". A pak už jsem jen listoval a litoval, protože u maturity jsem drze tvrdil, že žádnou ženu spisovatelku neznám a recitoval jsem jim Halasovu Naši paní Boženu Němcovou, jen abych nemusel mluvit o těch Eliškách a Karolínách nebo snad dokonce Maruškách, co dokázaly ječet: "Majakovskij? Toho znám, s tím jsem spala ...", a tak já, který popírám ženské spisovatelky, jsem držel v ruce knížku, která nemá chybu, stejně jako kopírka firmy Minolta ...

Od té doby si slibuju, že napíšu recenzi, ale pořád se něco děje, Hrabal píše jeden dopis Dubeně za druhým a já je nestačím vydávat, venku mi stávkuje kluk za to, za co já mám správně už dvacet let držet permanentní stávku, ale místo toho jsem loajální vládě, té vládě, kterou jsem si nezvolil, protože to nebyly volby, ale i zvolil, protože jsem tam šel, protože jsem ty papírky sice škrtl, ale vhodil do urny...

A musím třeba tapetovat, protože to, že jsem si při rozvodu vysoudil synka, tak to je to samý, jako bych pořídil manželku, protože hospodu mi němě vyčítá a zvelebování domácnosti neústupně vyžaduje. A tak jsem v sobotu tapetoval knihařským plátnem umakartové jádro panelového bytu a v neděli vyvedl jsem synka do kina, protože musíte manželku vyvést do společnosti, i když je to jen synek ... A on mi na odchodu řekl nevinně: "A místo toho hnusnýho fialovýho závěsu koupíš tmavší odtín nebo ten samý, co je plátno?" A já zuřil: "Ty děláš, jako kdybys nežil v socialismu, běž si vybírat odstíny, vole", a když jsme vyšli z kina, tak už byl Václavák v horní části přeplněný a plály ty svíčky a byl tam

bílý transparent SVOBODNĚ VOLBY a já škodolibě, jak to umím, ptal jsem se sám sebe, jestli je z čeho volit ... A pak jsem synka nalifroval do metra a šel s těmi studenty, nejdřív jen tak po chodníku, ale pak jedna tolik hezká dívka pravila jen tak přes rameno své kamarádce: "Ty, co choděj po chodníku, to jsou největší svině", a já to vztáhl na sebe, i když ona šla taky po chodníku, ale já sklouzl do vozovky a zařadil jsem se do těch rozjásaných a rozkřičených postav, a styděl jsem se, protože já neumím ani zpívat ani podléhat obecnému nadšení, ale za chvíli i já jsem si ničil hlasivky a křičel ČEŠI ROJŽTE S NÁMI, a GENERÁLNÍ STÁVKU a JAKEŠE DO KDŠE a MOHORITA OD KORYTA a NA ŠTĚPANA BEZ ŠTĚPANA a další hesla, která se nesla jako vlny mořského příboje Národní třídou ...

To bylo v neděli, dnes je už úterý a já jsem trochu vystrašený tou mojí nemilou vládou, kterou jsem si zvolil-nezvolil, tím jejím ztvrdlým prohlášením, že mlátit voliče je správné, tou jejích zarputilou hluchotou, zapříčiněnou strachem, že jim někde amputuje židli, která domnívají se, jim přirostla k zadku ... Dnes je úterý a já se cestou od pana Pinkase zastavil na tu svoji oblíbenou drážkovou polévku s rohlíkem za 2,10 a potom na jeden gambrinus v restauraci U pomníku a zatímco blondatý otlýl výčepák cituje Štěpána, že nemá cenu jítřit to, co bylo, a vysvětluje bratrstvu, že to by se jim hodilo, zapomenout na to, jak si pakovali kapesy ..., dochází mi, že ano, i já to všera odezíral z odulé grupennführerovy tváře a jeho duchaprázdných oček, ano, tam v tom klinicky narušeném mozku je určitě ukryto poselství: "Radši dám celý Václavák postřílet, než diskutovat na ulici ..." A na jednu, protože pořád píšu tu recenzi, říkám si přesvědčivě

Užmíd

Ošlo

Užmíd

Ošlo

a jdu zpátky na Václavák, oklikou samozřejmě kolem Dvou koček, dávám si povinné pivo a i tady je výčepák plný politiky a i tady se teoreticky vítězí, jenomže já, kterému to už došlo, vím, že Slezská ulice je plná obrněných transportérů s vodními děly,

vím, že pod Hradem číhají desítky antonů nabitých lidskými roboty v bílých přilbách a se dvěma štíty, těch zpozdilých husitských vojáků, která včera rozvinula vozovou hradbu na třech mostech a chránila tak hradní pánypřed lúrou z podhradí, lidí nízké duše a vysokých platů, kteří nemyslí, pouze káňají rozkazy ... Já, když jsem v neděli opustil demonstraci a s hlasivkami vykřičenými jsem shtl první krušovicou dvanáctku v Brčálce, myslel jsem si, že nikdo nepřijde, ale hospoda byla přeplněná, lidi si sdělují svá drobná hrdinství a tady za větrem potvoří dějiny. A tak jsem předal panu Hrabalovi první vydání Bílého koníčka a zamlčel všechny vzkazy, protože nebyla náleha, zamlčel jsem mu i jeden svůj osobní vzkaz, vzkaz o tom, že nadešel čas, kdy je nutno odmítnout status quo ať alibované modus vivendi je jakékoliv ... A šel jsem s panem Chabou na Václavák, kde se demonstrace pomalu rozcházela ...

A včera hned ráno jsem u sv. Václava viděl kluky zabalené do dek, z Jizery a Alcronu jim tam nosili polívku a čaj a celý den se skapdovala hesla a večer bylo náměstí nacvaknuté, až jsem měl strach, že budu umačkáán a tak jsem uličkami Starého Města šel na Hrad, připadal jsem si jak indiánský zvěd, ale nikde žádný policajt, jen Na Ujezdě dva nešťastně spravovali služební volhu, ale U Kocours měli zavřeno a tak jsem se jen Nerudovkou prošel nahoru a z terasy jsem se díval na temnou Prahu a slyšel jsem hlas davu, který zatím dorezílasi k Národnímu divadlu a zdřevl stávkující herce, a vzpomněl jsem si na prohlášení zaměstnanců, kde se^{hlavně} zamlouvá poslední požadavek - klinicky vyšetřit příslušníky požádkových sborů ... a protože už je dnes, tak vím, že k tomu požadavku já sám za sebe připojuji prosbu o klinické vyšetření té mé nemilé vlády, která tak arogantně řekla všem, že bližší košile, než kabát ...

A mám v tašce knížečku Aleny Vávrové NAHATMA a popaměti si v ní listuji, hned na druhý den co mi jí pan Hrabal ukázal jsem jich koupil U Topičů deset a další týden zase a měl jsem radost, že sám jsem skoupil celé jedno procento výtisků a rozdal kamarádům ... Srdcový střelec pod lavičkou pláče ... A v ČTK jsou ozbrojení milicionáři a ve sklepeních pod Václavákem roboti v přilbách, pot jim teče po zádech, ale musejí být pohotoví, zasáhnou do

minuty ... A lidé vylepují varování před možnou provokací ... A tak mi to došlo, má nemilá nevládo, musím ti právě teď a právě tady říct, že nejen že ti nevěřím, já ti nikdy nevěřil, vždycky to černé podle tebe bylo do světla šeda, vždycky tvým studeným jsem se popálil, já ti nejen nevěřím, já ti vypovídám poslušnost. Nebudu se řídit tvými požadavky, neuznám tě i globálně i jednotlivě. I když jsi, vládo-nevládo, patrně ještě demisi nepodala, jako by se stalo!

Tak místo abych se věnoval poezii, jak bych snad uměl, chodím kolem oltáře, který si studenti ze sochy Václava udělali a věřím jim, věřím těm mladým, že svůj život si zkažit nenechají, že neztratí dvacet let čekáním, až někdo něco udělá. Nikdy nikdo nic neudělá za nás. Kdo jiný, než já, kdy jindy, než teď. Taková je pravda těch mladých a já jim dobrovolně přiznávám, že svůj vlastní život jsem tou pravdou nevedl a že také jako bych ho nežil ...

Duše je si jista tím, že není tím, o čem si není jistá, že tím je ... Svátý Augustin ... Citoval jej tak dr. Tretera kdysi U tygra a vzápětí požádal, aby byl vyškrtnut ze společnosti, která ještě neexistuje, protože i takové členství poškozují jej v očích jeho nadřízených ... A tak všichni Čecháčkové, postávají teď u sloupů s plakátky, slabikují si, svobodu, demokracii, lidská práva, ale nerozumějí, usmívají se, ale vlastně čtou vepřová, knedlík, zelí ... Nemám je rád, taťko Šmoulo. A moje duše? Je si vůbec ještě něčím jistá?

Když jsme před čtrnácti dny pohřbívali doc. Hůbla, myslel jsem na tu jistotu duše, slíbil jsem mrtvému, že tu jeho knihu rychle vydám a moje duše byla ráda. Dnes jsem ji donesl do vazby a opět moje duše poněkud pokřásla. A já si vzpomněl, že na tom pohřbu byl i Alexandr Dubček, krásná figura, jel s námi tramvají a táta se pak čítil, proč jsem z toho na větví ... A jedli jsme srnčí guláš ze srnky, kterou porazilo auto a dorazil táta a táta argumentoval Mlynářem, že Dubček nikdy nebyl osobnost a já se hádal, že byl symbol ... A když na to teď myslím, mám strach, že i ta srnka je symbol, že my všichni tady na Václavském náměstí jsme srnky a zajíci, že Václavské náměstí je jedna velká honitba,

hencei jsou ve sklepích a v převlecích, fasují ostré a ze střeš úřadů je rádiem diriguje osobně gruppenführer ... jenomže: ona to už ani není ustrašená věštba, vystupují z metra na stanici Muzeum, jsou tři hodiny odpoledne, 21.11.1989 a zděšení lidé panicky prchájí dolů, staniční rozhlas zajímavým hlasem varuje lidi: Nevystupujte, veřejná bezpečnost je připravena střílet, všichni utíkají dolů a já zase v protisměru, Václavák řídne, ale nikde žádný policajt, nějaký mladík hystericky brečí: Utíkejte, postřílejí nás ... a já jdů dolů svým náměstím a lidé se zase už štosují, ale já už nemám chuť stát zase v davu, čekat zase co kdo za mne řekne, co kdo za mne vykoná, já jdu jako každé úterý ke Zlatému tygrovi a dám si tam tři piva s panem Hrabalem, převezmu od něho strojopis šestého dopisu Dubence, který se bude jmenovat Listopadový uragán a řeknu že jdu manifestovat a když budou ti myslivci střílet, že tedy budu raději zastřelený zajíc než zajatá srnka ... A pan Hrabal mi strojopis zase vyplašeně vezme ... Proboha, já k tomu nemám kopii a vy se dete nechat odstřelit ... a tak já, že dneska ještě ne, že ještě tanhle dopis mu dološtím, dáváme si ještě jednu pizeň a pak jdeme, já, Olda Hamera, Milan Jankovič, Tonda Zouhar, jdeme tam na náměstí Nebeského míru, ale jsme v Čechách a tak v Melantrišce už potkáváme první zajíce a srnky, manifestace už skončila, přečetli poselství kardinála Tomáška, vyslechli šest a půl věty Václava Havla, pár dalších vět, zazpívali hymnu s Martou Kubišovou a uvěřili, že zítra bude nevláda vyjednávat ... Když jsme včera šli, tisíce, desetitisíce, statisíce Prahou, křičeli jsme a táhli na Hrad a když nás tam roboti vrátili a my se dali na Staromáku do zpěvu té samé hymny, tak to mi bylo nějak líp ... A když jsem pak pěšky šel k Muzeu, tak pěší zónou a od Můstku nahoru jel mladík na koloběžce, kroužil ladné obloučky, kterými zdobil sešhora stále ještě dunící hesla těch pár tisíc vytrvalců tam kolem oltáře, byl to lepší konec dne než dneska ty davy, mířící rychle do obchodních domů, do hospod a kešporákům s jakousi rozzářenou duší, s pocitem, že tvořili dějiny ... A dlouho pak v noci, když už jen studenti kolem oltáře chránili svoje plamínky, teprve pak sešel se střeš ústřední výbor mysliveckého svazu a rád bych znal stav a jistotu jejich duše ...!

Tak ta knížka Aleny Vávrové, ta Nahatma, ta je vlastně druhá, protože prvotina vyšla před třemi roky a jmenovala se Druhotina. A já ji neznám a tak trochu prosím, aby ch ji znal, aby ji autorka vzala a přišla za námi k Hrabalovu stolu některé to úterý ke Zlatému tygru, protože až pan Hrabal ustaví nadaci na nejlepší knihu čtvrtého proudu, tak poprvé tu cenu dostane právě ona, Alena Vávrová, za tu knihu Nahatma ...

A venku sněží a ti chudáci tam na oltáři drží stráž a zcela právem mi říkají: Seš v ROH? Tak si přečti, co si myslíš. A dávají mi přečíst stanovisko ÚRO, a opravdu, proč já těch dvacet let nestávkoval, proč já přijal úzus, že v ROH je každý, ach, běda mi, jsem nejen hloupý, já jsem docela idiot ...

A moje duše, ta docela nepatrná částička hmoty, je-li to tak, nardstá jako knedlík a já se dusím a musím nesouhlasit, není jiná cesta. A i když vím, že sotva to může dobře dopadnout, já znovu opakuji, radši zastřelený králík než zajatá srnka ...

A konečně je to tady ...

Teď ...?

Výborně

O nic jiného

vlastně nešlo

Jen žádná velkodušnost

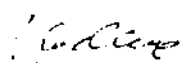
=====

V Praze, 22.11.1989

předseda CZv ROH

z d e

Vážený pane předsede,
v dnešním denním tisku jsem se seznámil se stanoviskem předsednictva ÚRO k současné situaci. Protože Z á s a d n ě
n e s o u h l á s í m s tímto stanoviskem, vystupuji dnešním dnem z ROH.

RNDr. Václav Kadlec
vedoucí programátor

Zavřel se pamatují na dopoledne, kdy máj mluvený učitel Bohumil Hrabal přestal být spisovatelem. Na doháněním zámků rozhodnův odhodlání SČS u jeho příjmu za člena. Z. odoly se více: jednat, dvanáct; ještě pořád byl velkým autorem; zvedly se nakonec všechny, a po hro! Pan Hrabal nikdy nebyl, a to, co napsal, už neplatí. Býval bych hořce zaplakal nad těmi umutnými konci, ale já jako starý nepořádník obyčejně nemám kapersk, tak jsem své city mužně potlačil.

Dokládá jme se podobných podů u Oldřicha Daňky, Miroslava Holuba, Jiřuba Sotoly, a je pravděpodobné, že po nich příjmu na řadu i další. Jaký smutek, jaký žal!

Samozřejmě že o tom, kdo spisovatelem je a kdo není, rozhoduje veřejnost, a židný rozumný člověk

ji tato práva neupř. My si neovbujme nárok tato rozhodnutí usměrňovat. Protože rybník se vyčlová sítím pouze v pohádkách, nechali jme to náhodě. Jenže každě vakuum se jednou vyplní. Stále častěji teď slyším řízení: kdo je členem uměleckého svazu, zaprodal své nadání, svobodu i duši za rozličné výhody a odměny. Jediné skutečné umění je to neoficiální, to potlačené, mučené na skřípci. Tohle tvrzení má obrovskou výhodu, neboť nemusí nic dokazovat. Naše špatné knížky (obrazy, hudba; ať si každý domáší, co chce) jsou tuhy, naše kurty leží na stole lícem nahoru. Tu lepší není, neboť se neschová realizovat.

I moje generace vstupovala do života s přesvědčením, že by dokázala všechno líp než ta předchozí. Postupně jme moudřeli, zjistili, že

mláďi má opravdu velké přednosti, že se smíme a musíme měřit se staršími, ale nikoli v tom, kdo koho překřídí, rozhodnutí mohou podnout jen od psavích stůlů (mudřích stopmů, a dále vz. všde). Neovobovali jme si právo říkat: tohle neplatí, neboť jme to neudělali my. Sem s hypotékou na produlost a humoráře, dila příjdu později! Jiná doba, jiný mrav.

Nuže umělecké svazy (sám jsem členem dvou, proto se omeňuji mluvit v množném čle) udělaly zpočátku chybu v tom, že se uzavíraly do sebe jako nevěsty minulého stuleti. Ničemné brzy pochopily, že na všechnu práci samy nestačí. Nakladatelství, divadla i výstavní síně rozvířaly náruče do stle větší šíře bez ohledu na legitimace. Jedna pani viak povídala, že to všechno

nestačí, že to nic neznamená. Divme se pak při autoritě, kterou jedná paní mezi námi všemi požívá, že už nás tolik lidí poplávalo, omáz se obtěžovali naše dila poznat.

Patrně nám nezbyde než smířit se s tím, že jme odepáni, jak mi nedávno řekl jeden student druhého ročníku FAMU. Každá sláva jednou končí, a my už prý tancovali dost dlouho. Teď příjdu oni, s novými nápady, svěžestí, a ti se věru nebudou krčit jako my, nebudou stát frontu u okénka, kde každému umělci (pardon, členu uměleckého svazu) předají písemný příkaz, o čem a jak má tvořit. Vy starci už běže od válu, už jte se zazorabali dost! Musím sebekriticky přiznat, že jistotu únavu opravdu začínám pociťovat, třiatřicet let je třiatřicet let, s tím nehme.

A jdu ještě dál, neboť jsem dobrák. Slibl jsem mu postoupit své místo v edičním plánu jednoho pražského nakladatelství pro příští rok. Jediná poží je v tom, že si student domá nenašel čas, aby k ústně přeláčení věř, ktermu už napul přidal ještě aspoň jednu další. Věřím však, že k tomu brzy dojde a pak už se to snadno nějak dočká.

Proti proudu se nedá plout, uzná každý, kdo už byl na moři (Ten student mi to řekl v hrubší verzi, inu, mláďi!) Budoucnosti se nebojím, znám několik řemesel a umím i při své přestálosti pracovat. Ale trošku zlomyslné se při tom všem píče jenom iklibim: jme úplně dole, jak se říká; přispusíme to! Potom nám ovšem zbývá jenom jediná cesta, a ta vede vzhůru.

kmen

tydeník Svazu českých spisovatelů. Ročník II (VIII). Šéfredaktor Karel Šys. Zástupce šéfredaktora Arnošt Tabáček. Hlavní sekretář Pavla Landová. Redakční rada: Milan Blahynka, Michal Černík, Jan Dvořák (předseda), Otakar Chaloupka, Jiří Křenek, Kamil Mařík, Jana Neumannová-Moravcová, Josef Peterka, Miloš Pohorský, Radko Pytlík, Karel Šys. Grafická úprava Jiří Butek. Adresa redakce: 112 86 Praha 1, Na Florenci 3, tel. 212 39 35. Nevytídané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí. Vydává Svaz českých spisovatelů v naskladatelské Československé spisovatel, 111 47 Praha 1, Národní tř. 9. Tiskne Rudé právo, tiskárnické závody, Praha. Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá administrace PNS; posla, doručovatel a předplatitelská střediska. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice a dvor tisku Praha, administrace vývozu tisku, Koupkova 26, 160 00 Praha 6. Cena 2,50 Kčs

14. září 1989 46 771

V Praze, 15.9.89

Milej pane Fraje,

píšu Vám hned po přečtení poslední stránky dnešního Kmene, ještě nažhavený a tudíž málo decentní. Lžete, a víte že lžete, a navíc z toho máte radost. A já ně^{jak} ani nemám radost, jak krásně ironicky znovu a znovu pohřbíváte talent, který jste kdysi mival a dávno jste jej zakopal ... Potíte knihu za knihou a děří se Vám udržet zoufale sestupnou tendenci snad za každou cenu. Nezlobte se, ale i ten Váš hypotetický mladík, i kdyby dosud nenapsal nic, má pravdu, posílá-li Vás tam, kam posílá.

O to však nejde. Lžete především tím, že tvrdošíjně předstíráte, že jde o generační konflikt - a přitom znám tolik lidí Vašeho (i mého) věku, kteří tvořili a tvoří, a nejsou publikováni a nebudou. Protože nejde přece o věk, jde o pozice ...

Nejste dobrák, to lžete podruhé ... Dobře míněnou kritiku neunesete a všechno převedete na osobní notu. Ale věřte mi, všechny Vaše knihy jsem se pokusil dočíst, a několik prvních považuji za velmi dobré, podařilo se mi to naposledy tak před osmi lety. Od té doby jste skutečně dole, řekl bych i hloubě, a samolibou ironií to nepřekryjete.

Přál bych Vám tu cestu vzhůru, ale myslím si, že i v tom lžete - Vy se přece literaturou živíte, tvorby jste zanechal dost záhy, jak si tuhle povzdychl "váš milovaný učitel", když si mi postěžoval na zklamání, které z Vás má...

Lžete konečně a především tím, že předstíráte, že neoficiální umění není a tudíž se mu to mluví ... To je nebezpečná lež, a pro ni Vám píšu. Neoficiální umění je, lidé je znají, dokonce si ho opíslují, rozmnožují atd. A to je to, co Vám vadí, protože Vás uavědčuje z neschopnosti, z diletantství ... A tak jen skrýváte své vnitřní obavy za silácké výrazy, což zase není než další forma lži ...

Neberte ve zlém můj dopis, byl bych rád, kdyby vedl k zamyšlení se a ne k silácké odpovědi ...

O. Horáček

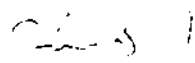
V Praze 9. 11. 1949

Vážený pane,

Váš rozzlobený dopis mi přišel ve chvíli, kdy jsem se stěhoval, takže jsem neměl kdy odpovídat. Nemůžu říct, že se mýlíte, ono je to totiž tak, že máte pravdu a já Vám ji uznám. Zároveň mám ale pravdu i já, a byl bych rád, kdybyste mi popřál právo na ni. Stojí dva tábory proti sobě, a s tím halt nic nenadělné, ale bylo by dobře, kdyby ve svých sporech zachovávaly alespoň parlamentární kulturu. Pokud jde o mě, ten oficiální mě pěkně škřípl, než jsem mohl začít publikovat, ale nechci si teď, kdy je to v módě, foukat na bolístky a nasekat popularity, co to dá. Ten druhý mi opět nevyhovuje, na můj vkus se v něm moc křičí, a já jsem sníš samotářský typ. Tak si dělám, co uznám za rozumné ke všem. Mám čtenáře, kteří mi pišou rozzlobené dopisy, ale mám i ty druhé. Nejsem neutrální, ale rád se dívám na věci z odstupu. Ne že by to bylo bezpečnější, ale víc se přitom uvidí.

Dobře počítáno napsal jste mi ve svém listě osmkrát, že lžu. Nemí to na krátký dopis trochu moc? Ale Vy si asi za tím, co napíšete, stojíte. Můžete se divit, že já tak?

S pozdravem

 Josef Fris

Prvomájová 10

153 00 Praha 5

OTEVŘENÝ DOPIS nejen Josefu Fraisovi

Pánové (Fraisové, Švejdrové, Sýsové etc. ...):

Nemáje literárního vzdělání jsem odkázán toliko na svůj třeba i scestný vkus. Napsal jsem kdysi nazlobený dopis, mnil jsem jej jako reakci na pro mne nepřijatelný fejeton pana Fraise. Odpověď mi před časem došla, emoce mezitím vychladly a děje se kolem cosi podstatnějšího, ale přece ...

Jsem velmi rád, že odpověď p. Fraise je prostě siláctví, jen proto na ni chci reagovat. Ona totiž je tak trochu charakteristická. Už dost dlouho všichni hovoříte kolem dokola o třech proudech české literatury, ale to je vaše zcela umělé a zcela irrelevantní dělení. Exkomunikovat exulanty a disidenty je váš zájem a vaše předstírání integračních snah je zatím toliko verbální. Vše vždy podmiňujete požadavky s dostatek nepřijatelnými pro druhou stranu. Jen jedno nepřipustíte: volnou soutěž.

O co opravdu jde, napsal bezděky Josef Fraiss: nasekat popularity. Já vím, pane Fraiss, že vás možná pěkně skříplí, ale schválně: Vy sám jste už pak nikdy nikoho neskřípl? Já myslím, že nejde o to nasekat popularitu, ale publikovat dobrou literaturu. A protože nejsem teoretik a vůbec se kloním raději ku konkrétním návrhům; navrhuji: Zapomeňme na imaginárního studenta FAMU a postupte své místa v edičních plánech třeba románu Petra Flacáka MEDOREK. Již tři roky zůstává nevydaný a je to zásadní román. A abych předešel námitkám: Pokud jej neznáte, není to moje chyba. Vy jste nakladatelé a členi redakčních rad ...

P.S.

Omlouvám se za inflaci lhářů ve svém předchozím dopise. Stačí skutečně jen jednou konstatovat, že někdo lže. Zato do úmoru je nutné připomínat, když někdo, jako vy zásadně, neustále hlásá polopravdy.

V Praze, 22.11.1989

V. Kadlec

=====

N.S.Chruščov: O kultu osobnosti a jeho důsledcích

Dokončení z č. 5

Dlouhou dobu pak fakticky neřídil válečné operace a těchto záležitostí se nezáúčastnil a vrátil se k řízení úprave tehdy, když k němu přišli někteří členové politbyra, a řekli, že je nutné neodkladně přjmout taková a taková opatření k tomu, aby se napravil stav věcí na frontě.

Stráší mě nebezpečí, které hrozilo naší vlasti v prvním období války, bylo tak v mnohém výsledkem ne správných metod řízení země i strany, které uplatňoval Stalin.

Vše však nespočívá jen v samotném okamžiku vypuknutí války, který vážně dezorganizoval naši armádu a způsobil nám těžké ztráty. Nervozita a sklon k hysterii, které projevoval Stalin už po zahájení války při svém zasahování do průběhu válečných operací, naší armádu vážně poškozovaly.

Stalin byl na hony vzdálen chápání reálné situace, která se vyvíjela na frontách. Bylo to přirozené, poněvadž za celou Vlasteneckou válku nebyl ani na jediném úseku fronty, ani v jednom z osvobozených měst, nepočítáme-li bleskový výjezd na mužajskou silnici, když se fronta stabilizovala, o čemž bylo napsáno tolik literárních děl plných nejrozdělnějších výmyslů a namalováno tolik barvivých plátů. Stalin přitom bezprostředně zasahoval do průběhu operací a vydával rozkazy, které často nepřizpůsobily reálné situaci na daném úseku fronty a které nutně musely vést k obrovským ztrátám na lidských životech.

Dovolím si uvést v této souvislosti jednu charakteristickou skutečnost, která ukazuje, jak Stalin řídil fronty. Na sjezdu je zde přítomen maršál Bagramjan¹⁴, který byl svého času náčelníkem operačního oddělení štábu jihozápadní fronty a který může potvrdit, co vám teď povím.

Když se v roce 1942 v prostoru Charkova vytvořila pro naše vojska nanejvýš sviselná situace, přijali jsme správné rozhodnutí zastavit operace k obklíčení Charkova, poněvadž v tehdejší reálné situaci další plnění operace tohoto druhu hrozilo našim vojskům osudovými důsledky.

Informovali jsme o tom Stalina a prohlásili jsme, že situace vyžaduje změnit plán bojové činnosti, abychom nepříteli zabránili zláztí velká uskupení našich vojsk.

Stalin navzdory zdravému rozumu náš návrh odmítl a nařídil v plnění operace k obklíčení Charkova pokračovat, ačkoli tou dobou už našim činným uskupením vojsk hrozilo naprosto reálné nebezpečí obklíčení a zničení.

Zatelefonoval jsem Vasilevskému¹⁵ a úpěnlivě ho žádal:

„Alexandrě Michajloviči, povídám mu (soudruh Vasilevskij je zde přítomen), vezměte si mapu a ukažte soudruhu Stalinovi, jaká se vytvořila situace.“ Je totiž třeba říci, že Stalin plánoval operaci podle globusu. *(Ozvěny v síle.)* Ano, soudruzi, brávil globus a ukazoval na něm linii fronty. A tak jsem řekl soudruhu Vasilevskému, ukažte mu na mapě situaci, vždyť za těchto podmínek nelze v předem naplánované operaci pokračovat. V zájmu věci je třeba staré rozhodnutí změnit.

Vasilevskij mi na to odpověděl, že Stalin už otázku uvažil a že on, Vasilevskij, to už nepůjde Stalinovi pudrně ohlásit, protože ten nechce žádné jeho argumenty k této operaci slyšet.

Po rozmluvě s Vasilevským jsem zatelefonoval Stalinovi na daču. Stalin však k telefonu nepřišel a sluchátko zvedl Malenkov. Říkal soudruhu Malenkovovi, že volám z fronty a chci osobně promluvit se soudruhem Stalinem. Stalin mi však prostřednictvím Malenkova vzkázal, abych mluvil s Malenkovem. Znovu jsem opakuoval, že chci osobně podat hlášení Stalinovi o těžké situaci, která se vytvořila na naší frontě. Stalin však nepovažoval za nutné zvednout sluchátko a znovu potvrdil, abych s ním mluvil prostřednictvím Malenkova, ačkoli to měl k telefonu pár kroků.

Když Stalin tímto způsobem „vyslechl“ naši žádost, řekl:

„Nechat všechno při starém!“

Co z toho vzniklo? Došlo k tomu nejhoršímu z toho, co jsme předpokládali. Němcům se podařilo obklíčit naše uskupení vojsk a my jsme v důsledku toho ztratili statisíce našich vojáků. Tady máte Stalinovu vojenskou „genialitu“, tady vidíte, co nás stálo! *(Ozvěny v síle.)*

Anastas Ivanovič Mikoja¹⁶ už po válce při jednom setkání Stalina s členy politbyra poznamenal, že prý Chruščov měl tehdy pravdu, když telefonoval o charkovské operaci a my jsme ho, jak řekl, tehdy zbytečně nepodpořili.

Měli byste vidět, jak se Stalin rozčilil jak by mohl přiznat, že on, Stalin, tehdy neměl pravdu! Vždyť je „génus“ a génus se nikdy nemůže mýlit. Všichni, kdo chtějí, se mohli mýlit, avšak Stalin soudil, že on se nikdy nemýlí, že on má vždycky pravdu. Nikomu a nikdy nepřiznal, že by se dopustil nějaké velké či malé chyby, ačkoli se dopouštěl dosti chyb i v teoretických otázkách i ve své praktické činnosti. Po sjezdu strany budeme muset zřevitovat hodnocení mnohých válečných operací a podat jejich správné vysvětlení.

Mnoho krve nás stálo i taktika, na které Stalin, aniž znal podstatu vedení bojových operací, trval i poté, když se podařilo zastavit nepříteli a přejít do ofenzivy.

Vojáci vědí, že Stalin už od konce roku 1941 namísto vedení vítězných operací s manévrem do boku nepříteli a s následným pronikáním do jeho týlu požadoval věst neukončené činnosti útoky, aby se dobývala vesnice za vesnicí. A my jsme na základě toho měli „brovské ztráty do té doby, než se naši generalité, které nesla na svých bedrech všechna tíž vedení války, podařilo změnit situaci a přejít k vedení pružných pohyblivých operací, což okamžitě přineslo významné změny situace na frontách v náš prospěch.

Tím více jsem rád, že u pokusůch bylo když Stalin po našem velkém vítězství nad nepřitelem, kterého jsme dosáhli za tak těžkou cenu, začal decimovat mnohé z těch velitelů, kteří přispěli významným dílem k vítězství nad nepřitelem, protože Stalin vykládal jakoukoli možnost, aby zásluhy získané na frontách byly připisovány komukoli jinému než jemu samému.

Stalin se velmi zajímal o hodnocení soudruha Žukova¹⁷ jako vojenského velitele. Nejednou se mě ptával na můj názor na Žukova a já jsem mu řekl:

„Žukova znám dávno, je to dobrý generál a správný velitel.“

Po válce začal Stalin vyprávět u Žukovovi všelijaké báčorky a mně konkrétně řekl:

»Vy jste Žukova vychvalovali a on si to přece nezaslouhuje. Říká se, že Žukov na frontě před každou operací postupoval tak, že nebral hrst hlíny, přičichával k ní a potom říkal: můžeme začít útočit, nebo naopak, stanovenou operaci přý provádět nemůžeme.«

Já mu na to tehdy odpověděl:

»Nevím, soudruhu Stalině, kdo si to vymyslel, ale není to pravda.«

Takové věci si zřejmě vymýšlel sám Stalin, aby snížil úlohu a vojenské schopnosti maršála Žukova.

Stalin sám v této souvislosti usilovně popularizoval svou osobu jako velkého vojévůdce a všemi způsoby vsugerovával lidem verzi, že všechna vítězství, jichž sovětský lid ve Velké vlastenecké válce dosáhl, jsou výsledkem Stalinovy statečnosti, udatnosti a geniality, a nikoho jiného. Jako Kuzma Krjučkov — taký hned na kopě zvedal sedm chlapů.

(Oživení v sále.)

Vezměte si naše historické a válečné filmy či některá literární díla, věru se z jejich čtení dělá nánic. Vždyť všechny byly určeny, aby propagovaly právě tuto verzi na oslavu Stalina jako geniálního vojévůdce. Vzpomeňte si třeba jen na film Pád Berlína. Akterem je tam jenom Stalin: vydává pokyny v sále s prázdnými židlemi a jen jediný člověk k němu přichází a cosi mu hlásí — je to Poskrjobjev, jeho věrný zbrojnoš. (Smích v sále.)

Kam se podělo velení? Kam se podělo politbyro? Kam se poděla vláda? Co dělal a čím se zabýval? To ve filmu není. Stalin jedná sám za všechny, aniž se na někoho ohlíží, aniž se s kýmkoliv radí. V takové překroucené podobě to bylo všechno ukázáno lidu. Proč? Proto, aby se glorifikoval Stalin a to všechno v rozporu s fakty, v rozporu s historickou pravdou.

Ptám se, kam se podělí naši vojáci, kteří na svých bedrech nesli všechnu tíži války? Ve filmu nejsou, pro neťom po Stalinovi nezbylo žádné místo.

Na však Stalin, ale strana jako celek, sovětská vláda, naše hrdinná armáda, její nadaní velitelé a udatní vojáci, všichni sovětský lid — to jsou ti, kdo zajistili vítězství ve Velké vlastenecké válce. (Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.)

Členové ÚV strany, ministři, naši hospodářští pracovníci, pracovníci sovětské kultury, vedoucí pracovníci místních stranických orgánů a sověti, inženýři a technici — ti všichni byli na svém místě a obětavě vynakládali všechny své síly a znalosti pro zajištění vítězství nad nepřitelem.

Mimofádně hrdinství projevil náš týl — slavná dělnická třída, naše kolchozní rolníci, sovětská intelligence, které pod vedením stranických organizací, překonávajíc nepředstavitelné těžkosti a útrapy válečné doby, vynaložily všechny své síly pro obranu vlasti.

Nesmírně velké hrdinství prokázaly ve válce naše sovětské ženy, které nesly na svých bedrech obrovskou tíži práce v továrnách i kolchozech, na různých úsecích hospodářství a kultury, mnohé ženy bezprostředně bojovaly na frontách Velké vlastenecké války, naše statečná mládež, která na všech úsecích fronty i v týlu vnesla svůj neocenitelný vklad k obraně sovětské vlasti, k porážce nepřitele.

Nesmírně jsou zásluhy sovětských vojáků, na-

ších vojenských velitelů a politických pracovníků všech stupňů, kteří hned v prvních měsících války, ač byli zbaveni značné části armády, neztratili hlavu, ale dokázali se za chodu znovu zformovat, vytvořit a v průběhu války zocelit mohutnou a hrdinnou armádou a nejen odrazit nápor silného a zákeřného nepřítele, ale ho i rozdrtit.

Hrdinství sovětského lidu ve Velké vlastenecké válce, který zachránil milióny lidí na Východě i na Západě před hrozbou fašistické poroby, je obrovské a bude žít v paměti věčného lidstva staletí a tisíciletí. (Bouřlivý potlesk.)

Hlavní úloha a hlavní zásluha na vítězném dokončení války náleží naší komunistické straně, ozbrojeným silám Sovětského svazu, miliónům a miliónům sovětských lidí, které vychovála strana. (Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.)

Soudruzičky a soudruzí! Obrátíme se k některým jiným faktům. Sovětský svaz je právem považován za vzor mnohonárodního státu, neboť a nás je reálně zabezpečena rovnoprávnost a přátelství všech národů obývajících naši velkou vlast.

Tim křiklavější jsou ekce, ježuchž iniciátorem byl Stalin a které znamenaly hrubé pošliapání hlavních leninských zásad národnostní politiky sovětského státu. Jde o hromadné vysídlování celých národů z rodných míst včetně všech komunistů a komсомолců bez jakéhokoli výjimky. Vysídlování tohoto druhu přitom vůbec nebylo diktováno důvody války.

Už koncem roku 1943, kdy se na frontách Velké vlastenecké války vyhranili trvalý přelom v průběhu války ve prospěch Sovětského svazu, byly přijaty a realizovány rozhodnutí o vysídlení všech Karačajců z území, které obývali. Ve stejné době, koncem prosince 1943, stihl týž osud všechno obyvatelstvo Kalmycké autonomní republiky. V březnu 1944 byli vysídleni ze svých rodných míst všichni Čecenci a Inguši a Čekensko-ingušská autonomní republika byla zrušena. V dubnu 1944 byli z území Kabardinsko-balkarské autonomní republiky vysídleni do vzdálených míst všichni Balkari a republika sama byla přejmenována na Kabardinsko-autonomní republiku. Ukrajinci se tomuto osudu vyhnuli, protože jich je příliš mnoho a nebylo kam je vysílovat. Jinak by je totiž vysílovali. (Smích a oživení v sále.)

S vědomím nejen marxistů-leninoviců, ale i každého zdravě uvažujícího člověka se taková teze nerosrovnává — jak lze svalovat odpovědnost za nepřátelskou činnost jednotlivců nebo skupin na celé národy včetně žen, dětí, starců, komunistů a komсомолců a vystavovat je hromadným represím, útrapám a strážním.

Sovětský lid po skončení Velké vlastenecké války s hrdostí oslavoval vítězství dosažené za cenu velkých obětí a nezměrného usilí. Země prožívala politický vzestup. Strana vyšla z války ještě semknutější, stranické kádry se ve vlně války zocelily. Za těchto podmínek nemohlo nikoho ani napadnout, že by ve straně mohlo vzniknout nějaké spiknutí.

A vidíte, v tomto období následnou vzniká takzvaný leningradský případ²⁰. Jak nyní bylo dokázáno, tento případ byl zfalšován. Nevinně zahynuli soudruzí Vozněsenski, Kuzněčov, Rodionov, Popkov a další.

Je známo, že Vozněsenski a Kuzněčov byli významní a schopní funkcionáři. Svého času měli blízko ke

Stalinovi. Stačí říci, že Stalin jmenoval Vozněněnského prvním náměstkem předsedy rady ministrů a Kuzněcov byl zvolen tajemníkem ústředního výboru. Už pouze to, že Stalin světlil Kuzněcovovi dohled nad orgány státní bezpečnosti, svědčí o tom, jakou měl důvěru.

Jak se tedy stalo, že tyto lidé byli prohlášeni za nepřátele lidu a lidvídováni?

Fakta ukazují, že i »leningradský případ« je výsledkem zvůle, které se dopouštěl Stalin vůči každé straně.

Kdyby v ústředním výboru a v politickém byru ÚV existovala normální situace, za níž by se podobné otázky projednávaly, jak se to ve straně dělat má, a zvážila by se všechna fakta, tak by tento případ nevznikl, jako by nevznikl ani jiné podobné případy.

Je třeba říci, že v poválečném období se situace ještě více zkomplikovala. Stalin začal být více náladový, nedůtklivý, hrubý a zvláště se prohloubila jeho podezřivost. Neuvěřitelných rozměrů nabyl jeho stihomam. V jeho očích se stávali nepřáteli mnozí funkcionáři. Stalin se po válce ještě více distancoval od kolektivu, jednal výlučně o své osobě a neohlížel se na nic a na nikoho.

Stalinovy neuvěřitelné podezřivosti rafinované využíval odporný provokátor a podlý nepřítel Berija, který vyhladil tisíce komunistů a poctivých sovětských lidí. Povýšení Vozněněnského a Kuzněcova nahánělo Berijovi strach. Jak bylo nyní zjištěno, právě Berija »podsoval« Stalinovi materiály v podobě oznámení, anonymních dopisů, v podobě různých zvěstí a řečí, které spolu se svými pomahači vykonstruoval.

Ústřední výbor strany prověřil takzvaný leningradský případ a lidé, kteří nevinně utrpěli, byli nyní rehabilitováni a byla obnovena čest slavné leningradské stranické organizace. Ti, kdo tento případ zfalšovali, Abakumov⁵⁰ a další, byli předáni soudu, byli souzeni v Leningradě a dostali, co si zasloužili.

Vyvstává otázka: proč jsme se nyní dokázali v tomto případě zorientovat a neudělali jsme to dříve, za Stalinova života, abychom nepřipustili záhubu nevinných lidí? Proto, že směr »leningradského případu« udával sám Stalin a většina členů tehdejšího politbyra neznala všechny jeho okolnosti a nemohla se pochopitelně do toho vměšovat.

Stalin, jakmile obdržel od Beriji a Abakumova některé materiály, aniž by se v těchto podvrzích zorientoval, vydal pokyn »případ« Vozněněnského a Kuzněcova vyšetřit. A tím bylo o jejich osudu předem rozhodnuto.

Poučný v tomto směru je i případ mingrelské nacionalistické organizace, která údajně měla existovat v Gruzii. K této věci, jak známo, byla v listopadu 1951 a v březnu 1952 přijata usnesení ÚV KSSS⁵¹. Tato usnesení byla přijata bez jejich projednání v politbyru, Stalin, tato usnesení sám nadiktoval. Byla v nich vznesena těžká obvinění proti mnoha čestným komunistům. Na základě padělaných materiálů se tvrdilo, že v Gruzii údajně existuje nacionalistická organizace, která si klade za cíl likvidaci sovětské moci v této republice za přispění imperialistických států.

V souvislosti s tím byla zatčena řada odpovědných stranických a státních funkcionářů Gruzie. Jak bylo

potom zjištěno, byla to pomluva vržená na gruzínskou stranickou organizaci.

Víme, že v Gruzii jako i v některých jiných republikách ze svého času vyskytovaly projevy místního buržoazního nacionalismu. Vyvstává otázka, zda je možné, že skutečně v období, kdy byla přijata výše zmíněná usnesení, se nacionalistické tendence rozrostly do té míry, že hrozilo vystoupení Gruzie ze Sovětského svazu a její přechod do sestavy tureckého státu? (*Ozivení a smích v síle.*)

To je ovšem hloupost. Je těžko si být představit, jak někdo mohl napadnout podobné předpoklady. Všichni víme, jak se Gruzie povznášela ve svém hospodářském a kulturním rozvoji za léta sovětské moci.

Průmyslová produkce Gruzínské republiky převyšuje 27násobně výrobu v předrevoluční Gruzii. V republice byla vybudována nová průmyslová odvětví, která zde před revolucí neexistovala: hutnictví železa, ropný průmysl, strojírenství a další. Již dávno zde byla odstraněna negramotnost obyvatelstva, zatímco v předrevoluční Gruzii bylo negramotných 78 procent.

Když si Gruzínci porovnávali situaci ve své republice s těžkými postavením pracujících v Turecku, mohli snad usilovat o připojení k Turecku? V roce 1955 bylo v Turecku vyrobeno 18krát méně oceli na jednoho obyvatele než v Gruzii. V Gruzii se vyrábí devětkrát více elektrické energie na jednoho obyvatele než v Turecku. Podle sčítání obyvatelstva z roku 1950 bylo v Turecku 65 procent obyvatelstva negramotných, a mezi ženami okolo 80 procent. V Gruzii existuje 19 vysokých škol, na nichž studuje 39 tisíc studentů, což je osmkrát více než v Turecku (na tisíc obyvatel). V Gruzii za léta sovětské moci nesrovnatelně vzrostla hmotná životní úroveň pracujících.

Je jasné, že v Gruzii postupem rozvoje hospodářství a kultury a růstu socialistického uvědomění pracujících stále více mizí půda, která živí buržoazní nacionalismus.

Jak se ve skutečnosti ukázalo, žádná nacionalistická organizace v Gruzii neexistovala. Oběti zvůle a nezákonnosti se staly tisíce naprosto nevinných sovětských lidí. A to všechno se dělalo pod »geniálním« vedením Stalina — »velkého syna gruzínského lidu«, jak s láskou nazývali Gruzínci svého krajana. (*Ozivení v síle.*)

Stalinova zvůle se projevovala nejen při řešení otázek vnitřního života země, ale i v oblasti mezinárodních vztahů Sovětského svazu.

Na červencovém plenárním zasedání ÚV⁵² se podrobně projednávaly příčiny vzniku konfliktu s Jugoslávií. Přitom se konstatovala velmi nechvalná Stalinova úloha. Vždyť v »jugoslávském případě« nebylo takových otázek, které by se nedaly vyřešit cestou soudružského stranického projednání. Pro vznik tohoto »případu« neexistovaly vážné důvody a k roztržce s touto zemí vůbec nemuselo dojít. To ovšem neznámá, že jugoslávští vedoucí činitelé byli bez chyb či nedostatků. Ale tyto chyby a nedostatky byly Stalinem nepředsavitelně zvětšeny, což vedlo k roztržce vztahů se spřátelenou zemí.

Vzpomínám si na první dny, kdy se začal uměle nadouvat konflikt mezi Sovětským svazem a Jugoslávií.

Když jsem jednou přijel z Kyjeva do Moskvy, po-
přel si mě Stalin a s poukazem na kopii dopisu, kte-
rý byl krátce předtím poslán Titovi², se mě zeptal:

„Čeho to?“

„A aniž čekal na mou odpověď, řekl:

„Takhle pohnu malíčkem, a bude po Titovi. Sle-
di...“

Na tohle „hýbání malíčkem“ jsme draze doplatili.
Toto prohlášení zrcadlilo Stalinův slavomam, vždyť
on takovým způsobem i jednal: pohnu malíč-
kem — a zmizí Kozlov, znovu pohnu malíčkem
a zmizí Postyšev, Čubar, znovu pohnu malíčkem
a zmizí Vozněsenski, Kuzněčov a mnozí další.

Jenže s Tlitem se to nestalo. Ať se Stalin snažil ma-
líčkem a čímkoli hýbat sebevíc, Tlito neslehl. Proč?
Proto, že ve sporu s jugoslávskými soudruhy stál za
Tlitem stát, stál za ním lid, který prošel tvrdou škou-
lou zápasu za svou svobodu a nezávislost, lid, který
své vedoucí představitele podporoval.

Vidíte, k čemu vedl Stalinův slavomam. Stalin úpl-
ně ztratil smysl pro realitu, projevoval podezřelost
a povýšenost ve vztahu nejen k jednotlivcům do-
ma, ale i ve vztahu k celým stranám a zemím.

Nyní jsme se pozorně orientovali v otázce s jugo-
slávi a našli jsme správné řešení, které schvalují
národy Sovětského svazu i Jugoslávie, jakož i všichni
pracující lidové demokratických zemí, pokrokoví li-
dé celého světa. Odstraňují nenormálních vztahů
s Jugoslávií bylo uskutečněno v zájmu celého lidstva
socialismu, v zájmu upevnění míru na celém světě.

Je třeba také připomenout případ „škůdci z řad
lékářů“³. (Ozvěny v síle.) Žádný „případ“ v pod-
statě neexistoval, kromě oznámení lékařky Timašu-
kové, která možná pod vlivem něčeho nebo na pok-
yn (byla přece tajným spolupracovníkem orgánů
státní bezpečnosti) napsala Stalinovi dopis, v němž
prohlašovala, že lékaři údajně používají nesprávné
metody léčení.

Stalinovi stačil jediný takový dopis, aby z toho
okamžitě vyvodil, že v Sovětském svazu existují
škůdci v řadách lékařů, a vydal pokyn zatknout sku-
pinu významných specialistů sovětské medicíny. Sám
dával pokyny, jak vést vyšetřování, jak vyslýchat za-
tčené. Řekl: akademikovi Vinogradovovi nasadit
okovy, a jiného zase bit. Je zde přítomen delegát
sjezdu, bývalý ministr státní bezpečnosti soudruh Ig-
natjev⁴, jenž Stalin přímo řekl:

„Nedostáhnete-li doznání lékařů, přijdete o blávu.“

(Projev rozhořčení v síle.)

Stalin si povolával vyšetřovatele, instruoval ho
a poučoval o metodách vyšetřování, a tyto metody
byly jediné — bít, bít a zase bít.

„Za určitou dobu po zatčení lékařů jsme my, členo-
vé politbyra, obdrželi protokoly s doznáním lékařů.
Po rozšíření těchto protokolů nám Stalin řekl:

„Jste slepci, kofata, co si bez mého počnete, země
zahyne, protože vy nedokážete rozpoznat nepřátele.“

Případ byl zorganizován tak, že nikdo neměl
možnost ani prověřit fakta, na jejichž základě se ve-
do vyšetřování. Neexistovala možnost prověřit si tato
fakta pomocí kontaktů s lidmi, kteří se doznávali.

My jsme ale pocítovali, že případ zatčení lékařů je
špinavost. Mnohé z těchto lidí jsme osobně znali,
léčili nás. A když jsme po Stalinově smrti nahlédli,
jak se tento „případ“ vyvíjel, uviděli jsme, že je to
od začátku až do konce lež.

Tenhle ostudný „případ“ vykonstruoval Stalin, ale
nestačil ho už dovést do konce (ve svém pojetí),
a proto lékaři zůstali naživu. Nyní byli všichni reha-
bilitováni, pracují na stejných funkčních místech ja-
ko dříve, léčí vedoucí pracovníky včetně členů
vlády. Plus jím důvěřujeme a oni svědomitě plní své
služební povinnosti, jako je pláti dříve.

V organizaci různých špinavých a hanebných
případů hrál odporouč dluhu zarytý nepříteli naší
strany, agent cizí rozvědky Berlja, který se věřil do
Stalinovy důvěry. Jak tenhle provokátor mohl dosáh-
nout takového postavení ve straně i státě, že se stal
prvním náměstkem předsedy rady ministrů Sově-
tského svazu a členem politického byra ÚV? Nyní
bylo zjištěno, že tenhle padouch stoupal nahoru po
státním ležácku přes množství mrtvol na každé
příčce.

Existovaly signály, že Berlja je člověk straně ne-
přátelský? Ano, existovaly. Už v roce 1937 na plénár-
ním zasedání ÚV řekl bývalý lidový komisař zdra-
votnictví Kaminskij⁵, že Berlja pracoval v musava-
tistické zpravodajské službě⁶. Plénární zasedání ÚV
ještě neskončilo a Kaminskij už byl zatčen a potom
zastřelen. Prověřil si Stalin prohlášení Kaminského?
Ne, protože Stalin věřil Berljovi, a to mu stačilo.
A jestli Stalin něčemu věřil, nikdo už nemohl říci
nic, co by bylo s jeho názorem v rozporu; koho by
napadlo něco namítat, lubo by stihl stejný osud jako
Kaminského.

Existovaly i jiné signály. Za pozornost stojí sděle-
ní soudruha Sněgova⁷ zaslané ústřednímu výboru
strany (nedávno mimochodem rehabilitovaného po
sedmnáctiletém pobytu v táborech). Ve svém sdělení
píše:

„V souvislosti s otázkou rehabilitace bývalého čle-
na ÚV Kartvelišviliho-Lavrentjeva⁸ jsem poskytl
zástupci Výboru státní bezpečnosti podrobnou výpo-
věď o Berljově dluze v zúčtování s Kartvelišvili-
m a zločinných pohybnutích, jimiž se Berlja mřil.

Považuji za nutné rekonstruovat důležitou sku-
tečnost v této otázce a sdělit ji ústřednímu výboru,
protože jsem nepovažoval za vhodné uvádět ji ve
vyšetřovacích dokumentech.

Na zasedání organizačního byra ÚV VKS 30. srpna
1931 referoval tajemník zakavkazského krajského
výboru Kartvelišvili. Byl přítomni všichni členové
byra krajského výboru, z nichž já jediný jsem zůstal
naživu. J. V. Stalin na tomto zasedání podal v závěru
svého vystoupení návrh na vytvoření sekretariátu
zakavkazského krajského výboru ve složení: prvním
tajemníkem jmenovat Kartvelišviliho a druhým Ber-
lju (to bylo poprvé v historii strany, kdy bylo uvede-
no jméno Berlji jako kandidáta na stranickou funk-
ci), ale Kartvelišvili k tomu okamžitě namítl, že Ber-
lju dobře zná, a proto důrazně odmítá s ním pracovat.
J. V. Stalin pak navrhl nechat otázku otevřenou
a vyřešit ji pracovním postupem. Za dva dny bylo
rozhodnuto o Berljově jmenování do stranické funk-
ce a o odchodu Kartvelišviliho ze Zakavkazska.

Potvrdit to mohou soudruzi A. I. Mikojan a L. M.
Kaganovič, kteří byli na tomto zasedání přítomni.

Dlouholeté nepřátelské vztahy mezi Kartvelišvili-
m a Berljou byly všeobecně známy; datují se od doby,
kdy v Zakavkazsku pracoval soudruh Sergo⁹, neboť
Kartvelišvili byl nepřítelům Sergovým pomocníkem.

A tyto vztahy se staly pro Beriju důvodem, aby zfalšoval „případ“ proti Kartvelišvilimu.

Charakteristické je, že Kartvelišvili je v tomto „případě“ obviňován z teroristického aktu proti Berijovi.⁶¹

V žalobě soudního řízení proti Berijovi jsou jeho zločiny podrobně vyloučeny. Leccos z toho však stojí za to připomenout, tím spíše, že tento dokument všichni delegáti zřejmě nečetli. Chci zde připomenout, jak brutálně se Berija vypořádal s Kedrovem, Golubevem a nevlastní matkou Golubeva Baturinovou⁶², kteří se snažili informovat ÚV o Berijových zrádčeských činnostech. Byli zastřeleni bez soudu a rozsudek byl po jejich zastřelení antedatován. Poslechněte si, co napsal na ústřední výbor soudruhu Andrejevovi⁶³ (soudruh Andrejev byl tehdy tajemníkem ÚV) starý komunista Kedrov⁶⁴.

„Volám k Vám o pomoc z temné cely lefortovského vězení. Vyslyšte křik hrůzy, neoslyšte ho, zastáňte se mě, pomozte odstranit děs výslechů a odhallit omyl.“

Trpím nevinně. Věřte mi. Čas to prokáže. Nejsem žádný agent provokátor carské ochranky, nejsem špión, nejsem člen protistátní organizace, z čeho mě obviňují na základě pomlouvačných tvrzení. Nedopusťte jsem se nikdy ani žádných jiných trestných činů vůči straně a vlasti. Jsem starý bolševik, který ničím nepotřísnil své jméno, který čestně bojoval téměř 40 let v řadách strany pro blaho a štěstí lidu...

... A mně, 62letému starci, teď vyšetřovatelé vyhrušují ještě těžšími, krutějšími a ještě potupnějšími způsoby fyzické násilí. Už nejsou s to uvědomit si své) omyl a uznat nezákonnost a nepřipustnost svého jednání vůči mně. Jeho ospravedlnění hledají v tom, že mě lící jako zavlhlého, nenapravitelného nepřitele a trvají na zesílení represe. Nechtějí ale strana ví, že jsem nevinný a že se ze mne, věrného syna strany, oddaného jí až za hrob, žádnými akcemi udělat nepřitele nepodaří.

Nemám však východisko. Jsem bezmocný, abych od sebe mohl odvrátit další, těžké rány.

Všechno ale má své meze. Jsem u konce svých sil. Zdraví mám podloměné, síly a energie mě opouštějí, rozuzlení se blíží. Umřít v sovětském vězení s celým potupným věrolomníkem a vlastizrádcem — co může být strašnějšího pro čestného člověka. Jaká hrůza! Srdce se mi svírá nepředstavitelnou hořkostí a bolestí. Ne a ne! To se nestane, to se nesmí stát, křičím. Strana a sovětská vláda a lidový komisař L. P. Berija nepřipustí, aby došlo k takové kruté nenapravitelné nespravedlnosti.

Jsem přesvědčen, že při klidném, nezaujatém vyšetřování, bez hnusných nadávek, bez zloby, bez desivého ponižování bude nepodloženost obvinění snadno zjištěna. Hluboce věřím, že pravda a spravedlnost zvítězí. Věřím, věřím.

Ačkoli vojenský senát starého bolševika soudruha Kedrova zprávil obžaloby, byl přesto na Berijův příkaz zastřelen. (Projevy pobouření v síle.)

Krutě se Berija rovněž vypořádal s rodinou soudruha Ordžonikidze. Proč? Proto, že Ordžonikidze bránil Berijovi v skutečňování jeho zákeřných záměrů. Berija si klesl cestu tím, že se zbavoval všech lidí, kteří mu v tom mohli bránit. Ordžonikidze byl vždy proti Berijovi a také to Stalinovi řekl.

Stalin, namísto aby se v tom zorientoval a podnikl nezbytná opatření, připustil likvidaci Ordžonikidzeho bratra a Ordžonikidzeho samotného dohnal do takového stavu, že se zastřelil. (Projevy rozhořčení v síle.) Vidíte, kdo byl Berija.

Berija byl ústředním výbojem odhalen krátce po Stalinově smrti. Na základě zevrubného soudního projednání byly zjištěny Berijovy hrůzné zločiny a Berija byl zastřelen.

Vyvstává otázka, proč však Berija, který zlikvidoval desetitisíce pracovníků stranického a státního aparátu, nebyl odhalen za Stalinova života? Odhalen nebyl dříve proto, že dovedně využil Stalinových slabín, rozněcoval v něm podezřelost, ve všem Stalinovi vyhověl a jednal s jeho podporou.

★ ★ ★

Soudruzičky a soudruzil

Kult osobnosti nabyl takových obudných rozměrů hlavně proto, že Stalin sám všemožně podněcoval a podporoval glorifikaci své osoby. Svědčí o tom nespočetná skutečnosti. Jedním z nejtypičtějších projevů slavomamu, toho, že Stalin postrádal elementární skromnost, je vydání jeho Stručného životopisu, který vyšel v roce 1946.⁶⁵

Tato kniha je výrazem naprosto nespoutaného pochlebování, ukázkou zbožštění člověka, jeho přetvoření v neomylného mudrace, „největšího vůdce“ a „nepřekonaného vojévůdce všech dob a národů“. Zřejmě se už nenašli jiné výrazy, které by Stalinovu álouhu ještě více vychválily.

Není třeba citovat pochlebovačné charakteristiky, z nichž se dělá nánic, nahromaděné v této knize jedna vedle druhé. Je třeba jenom zdůraznit, že všechny je schválil a zredigoval Stalin osobně a některé z nich vlastnoručně vepsal do zrcadla sazby knihy.

Co Stalin považoval za nutné do této knihy vepsat? Snažil se snad zmírnit přívál lichotek sestavitelů jeho Stručného životopisu? Nikoli. Zesílalo právě ta místa, kde se mu glorifikace jeho zásluh zdála nepostačující.

Poslechněte si některé charakteristiky Stalinovy činnosti, které vlastnoručně vepsal sám Stalin:

„V tomto boji proti malověrným a kapitulantům, trockistům, Bucharinům a Kameněvům se definitivně zformovalo po Leninově vyřazení z práce ono vedoucí jádro naší strany... které uhájilo veliký Leninův prapor, semklo stranu na podkladě Leninových odkazů a vedlo sovětský lid na širokou cestu industrializace země a kolektivizace zemědělství. Vůdce tohoto jádra a vůdčí silou strany a státu byl soudruh Stalin.“

To napsal sám Stalin! A dále dodává:

„Stalin výborně plnil úkoly vůdce strany a lidu, měl plnou podporu všeho sovětského lidu, přitom však ani v nejmenším nepropádal ve své činnosti domýšlivosti, chvástounství a ješitnosti.“

Kdo kdy viděl, aby nějaký činitel tak oslavoval sebe samého? Cožpak je to důstojné činitele marxisticko-leninského typu? Nikoli. Právě proti tomu tak důrazně vystupoval Marx a Engels. Právě to vždy tak ostře odsuzoval Vladimír Iljič Lenin.

* J. V. Stalin. Stručný životopis, 6. vyd. 1946.

V zrcadle sazby knihy byla také fráze: »Stalin, toť Lenin dneška.« Stalinovi se tato fráze zdála zjevně nepostačující, a tak ji vlasnoručně předělává tímto způsobem:

»Stalin, toť důstojný pokračovatel Leninova díla, čili, jak se říká u nás ve straně — Lenin dneška.« Jak nadneseně řečeno, ale ne lidem, nýbrž samotným Stalinem.

Bylo by možno uvést mnoho podobných charakteristik sebechvály, které Stalin vlastní rukou vepsal do zrcadla knihy. Zvlášť usilovně nešetřil samochválou o své vojenské genialitě, o svém vojevůdcovském nadání.

Dovolím si uvést ještě jednu vsuvku, kterou Stalin udělal, pokud jde o jeho vlastní vojenskou genialitu: Napsal:

»Soudruh Stalin dále rozvinul pokročilou sovětskou vojenskou vědu. Propracoval poučku o trvalé působících činitelích, rozhodujících o výsledku války, o aktivní obraně a zákonech protiofenzivy a ofenzivy, o součinnosti druhů vojsk a zbraní v současných podmínkách války, o úloze velkých mas tanků a letadel v moderní válce, o dělostřelectvu jako nejmohutnějším druhu vojsk. V různých etapách války nalézala Stalinova genialita správná řešení, v nichž se plně přiblíželo k zvláštnostem situace.« (*Oživení v sdle.*)

A dále Stalin sám píše:

»Stalinové vojenské umění se projevovalo jak v obraně, tak i v útočném boji... Geniálním bystrozrakem odhaloval soudruh Stalin nepřátelské plány a cíle jim. Bitvy, ve kterých soudruh Stalin řídil sovětská vojska, jsou vynikajícími vzory vojenského operativního umění.«

Tak byl oslavován Stalin jako vojevůdce. Jenže kým? Samotným Stalinem, který už nevystupoval v roli vojevůdce, ale v roli autora a redaktora, jednoho z hlavních sestavitelů svého oslavného životopisu.

Taková jsou, soudruzi, fakta. Je třeba rovnou říci, že to jsou zahanbující fakta.

A ještě jeden fakt z téhož Stalinova stručného životopisu. Je známo, že na Stručném výkladu dějin Věsvazové komunistické strany (bolševiků) pracovala komise ústředního výboru strany. Toto dílo, mimochodem rovněž prosáklé kultem osobnosti, sestavil určitý kolektiv autorů. V zrcadle sazby Stalinova stručného životopisu to bylo řečeno takto:

»Komise ústředního výboru VKS(b) pod vedením soudruha Stalina a za jeho aktivní účasti vydává Dějiny Věsvazové komunistické strany (bolševiků). Stručný výklad.«

Ale tato formulace už nemohla Stalinu uspokojit, a tak ve vydaném Stručném životopisu je toto místo nahrazeno tezí:

»V roce 1938 vyšly Dějiny VKS(b). Stručný výklad, napsaný soudruhem Stalinem a schválený komisí ÚV VKS(b).« Co k tomu ještě dodat! (*Oživení v sdle.*)

Jak vidíte, došlo k překvapivé změně díla připraveného kolektivem v knihu napsanou Stalinem. Jak a proč došlo k podobné změně, o tom se není třeba zmínovat.

Vzniká oprávněná otázka: jestliže je Stalin autorem této knihy, proč potom potřeboval tak glorifikovat osobnost Stalina a v podstatě z celého poříjnové-

ho období dějin naší slavné komunistické strany dělat jenom pozadí pro činy »Stalinovy geniality«?

Našlo snad v této knize dostojný odraz úslí strany o socialistickou přeměnu země, o vybudování socialistické společnosti, o industrializaci a kolektivizaci a další opatření realizovaná stranou, pevně kráčející cestou, kterou nastínil Lenin? Mluví se tam hlavně o Stalinovi, o jeho projevech, o jeho referátech. Všechno bez nejmenší výjimky souvisí s jeho jménem.

A když ovšem Stalin sám prohlašuje, že to byl on, kdo napsal Dějiny VKS(b), Stručný výklad, nutně to musí vyvolávat přinejmenším údiv a rozpaky. Může snad marxista-leninovec tímto způsobem psát sám o sobě a do nebes vynášet kult své osobnosti?

Nebo si vezmeme Stalinovy ceny⁶⁴. (*Oživení v sdle.*) Ani carové nezřizovali takové ceny, které by nazvali svým jménem.

Sám Stalin považoval za nejlepší onen text Státní hymny Sovětského svazu, v němž není ani slova o komunistické straně, ale zato je v něm tento bezpříkladný chvalozpěv na Stalina:

»a věrností lidu vždy nás učil Stalin,
nás učil jít v práci i hrdinství vpřed.«

Veškerá obrovská výchovná, řídící a inspiroující činnost velké leninské strany je v těchto řádcích hymny připsána samotnému Stalinovi. To je samozřejmě zjevná odchylka od marxismu-leninismu, zjevná degradace a snížení úlohy strany. Pro vaši informaci je třeba říci, že předsednictvo ÚV už přijalo usnesení o napsání nového textu hymny, který by zrcadlil úlohu lidu, úlohu strany. (*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.*)

Což se mohlo bez Stalinova vědomí přisvojovat jeho jméno mnoha velkým podnikům a městům, cožpak se bez jeho vědomí mohly po celé zemi stavět Stalinovy monumenty — ty »pomníky zaživa«? Je přece faktem, že Stalin sám 2. července 1951 podepsal usnesení rady ministrů SSSR, na jehož základě měla být na Volžsko-donském průplavu postavena Stalinova monumentální socha, a 4. září téhož roku vydal nařízení vyčlenit na stavbu tohoto monumentu 33 tuny mědi. Kdo byl poblíž Stalingradu, viděl, jaká se tam tyčí socha, přičemž na takovém místě, kde hývá málo lidí. Na její postavení však bylo vynaloženo mnoho prostředků, a to se stalo v době, kdy po válce naši lidé v těchto oblastech ještě žili v zemi-jankách. Sami posuďte, zda Stalin správně napsal ve svém životopisu, že »ani v nejmenším nepropadl ve své činnosti domýšlivosti, chvastounství a sebeobdivu«?

Přitom však Stalin projevoval neúctu k Leninově památce. Nebylo náhodou, že Palác sovětů⁶⁵ jako památník Vladimiru Iljiči, usnesení o jeho výstavbě bylo přijato před 30 lety, nebyl postaven, a jeho stavba se soustavně odkládala a zapomínalo se na ni. Tuto situaci je třeba napravit a památník Vladimiru Iljiči postavit. (*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.*)

Nelze nevzpomenout ani na usnesení sovětské vlády z 14. srpna 1925 o zřízení cen V. I. Lenina za vědecké práce. Toto usnesení bylo zveřejněno v tisku, avšak Leninovy ceny dodnes neexistují. To se rovněž musí napravit. (*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.*)

Za Stalinova života, díky známým metodám, o nichž jsem už mluvil, když jsem uváděl fakta, jak byl psán třeba Stalinův stručný životopis, se všechny události osvětlovaly tak, že Lenin jakoby hrál druhohradu úlohu dokonce při uskutečnění Říjnové socialistické revoluce. V mnoha filmech a beletristických dílech se Leninův obraz osvětluje nesprávně a nepřipustně se snižuje.

Stalin se velmi rád díval na film *Nezapomenutelný rok 1919*, v němž je vyličen, jak jede na schůdku obrněného vlaku a div ne šavil rubá nepříteli. Af Kliment Jefremovič, náš drahý přítel, najde odvahu a napíše pravdu o Stalinovi, vždyť on ví, jak Stalin bojoval. Pro soudruha Voronilova⁶⁶ je samozřejmě těžké se do toho pustit, ale bylo by dobře, kdyby to udělal. Všichni by s tím souhlasili — lid i strana. A vnuci mu za to budou děkovat. (*Dlouhotrvající potlesk.*)

PM osvětlování událostí spojených s Říjnovou revolucí a občanskou válkou se v řadě případů věc ličila tak, že hlavní úloha jakoby všude náležel Stalinovi, že Stalin všude a ve všem napovídal Leninovi, jak a co má dělat. Ale vždyť to je pomlouvání Leninai (*Dlouhotrvající potlesk.*)

Neprohtěším se zřejmě proti pravdě, řeknu-li, že 99 procent zde přítomných toho o Stalinovi do roku 1924 vědělo a slyšelo málo, ale Lenina u nás znali všichni; celá strana ho znala, všichni lid ho znal, děti i dospělí. (*Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk.*)

To všechno je třeba rozhodně přehodnotit, aby v dějinách, literatuře a uměleckých dílech byla správně zobrazena úloha V. I. Lenina, veliké činy nešl komunistické strany a sovětského lidu, lidu tvůrce, lidu budovatele. (*Potlesk.*)

★ ★ ★

Soudruzi! Kult osobnosti napomohl k rozšíření nesprávných metod ve výstavbě strany a hospodářské činnosti, plodil hrubé porušování vnitrostranické i státní demokracie, hoší administrování, nejružnější deformace, zastírání nedostatků a lakování skutečností. Rozmohlo se u nás nemálo vrtichovostí, pochybností a nepoctivců.

Nelze přehlížet ani to, že v důsledku nesčetných zatčení stranických, státních a hospodářských pracovníků mnohé naše kádry znejistěly, začaly brát ohledy, bát se nového, bát se i vlastního stínu, projevoval méně pracovní iniciativy.

A vezměte si usnesení stranických a státních orgánů. Začala se sestavovat podle šablony, často bez ohledu na konkrétní situaci. Věci zašly až tak daleko, že se vystoupení stranických a jiných pracovníků začala i na těch nejmenších schůzkách a poradách k jakýmkoli otázkám číst z tabulek. To všechno plodilo nebezpečí zkosnatění práce stranických a státních orgánů, byrokratické aparátu.

Stalinovo odrážení od života, to že neznal skutečnou situaci na místech, lze názorně ukázat na příkladu řízení zemědělství.

Všichni, kdo se alespoň trochu zajímali o vnitřní situaci, viděli těžký stav zemědělství, ale Stalin to neviděl. Zda jsme to Stalinovi říkali? Ano, říkali jsme mu to, ale on na nás nedbal. Proč k tomu mohlo dojít? Proto, že Stalin nikam nejedl, s dělníky a kolchozníky se nesetkával a skutečnou situaci na místech neznal.

Zemí a zemědělstvím poznával jenom z filmů. Filmy však situaci v zemědělství přikrášlovaly a laskovaly. Kolchozní život se v mnoha filmech předváděl tak, že stola se prohýbaly pod množstvím krutů a husí. Stalin si zřejmě myslel, že tak tomu ve skutečnosti taky je.

Vladimír Iljič Lenin se díval na život jinak, stále byl v těsném spojení s lidem, přijímal deputace rolníků, často mluvil v továrnách a závodech, jezdil na vesnici a rozmlouval s rolníky.

Stalin se od lidu distancoval a nikam nejedl. Tak to trvalo desítky let. Poslední jeho návštěva na vesnici se uskutečnila v lednu 1928, když jel na Sibiř v záležitosti dodávek obilí. Odkud pak mohl znát situaci na venkově?

A když bylo Stalinovi v jednom rozhovoru řečeno, že situace v našem zemědělství je velmi těžká, že zvlášť špatně jsme na tom s produkcí masa a dalších živočišných výrobků, byla vytvořena komise, které bylo uloženo připravit návrh usnesení O opatřeních k dalšímu rozvoji živočišné výroby v kolchozech a sovczech. Tento návrh jsme vypracovali.

Naše tehdejší návrhy samozřejmě nezahrnovaly všechny možnosti, ale byly stanoveny cesty k zvestupí společenské živočišné výroby. Tehdy se doporučovalo zvýšit nákupní ceny živočišných výrobků, aby se zvýšila hmotná zainteresovanost kolchozníků, pracovníků strojních a traktorových stanic i sovců na rozvoji živočišné výroby. Návrh, který jsme vypracovali, však schválen nebyl a v únoru 1953 byl odložen.

Víc než to, Stalin při jeho projednávání podal návrh, aby se kolchozům a kolchozníkům zvýšily daně ještě o 40 miliard rublů, neboť, jak se domníval, rolníci si žijí v hojnosti, a když kolchozník prodá jen jednu slepici, může státní daň klidně zaplatit.

Jen si představte, co to znamenalo? Vždyť 40 miliard rublů je taková částka, již rolníci neobdrželi ani za všechny produkty, které odevzdávali. Například v roce 1952 kolchozy a kolchozníci za všechnu svou odevzdanou nebo jímí státu prodanou produkci obdrželi 26 miliard 280 milionů rublů.

Zakládal se snad tento Stalinův návrh na nějakých úcalech? Samozřejmě nezákládá. Fakta a čísla ho v takových případech nezajímala. Jestli to Stalin tak řekl, pak to tak i je — vždyť je «génius» a génius nemusí nic počítat, jemu stačí se podívat, aby hned všechno určil, jak má být. Rekl své slovo a všichni ho potom po něm museli opakovat a nadšeně se obdivovat jeho moudrosti.

Co však bylo moudrého na návrhu zvýšit zemědělskou úlohu o 40 miliard rublů? Přesně řečeno nic, poněvadž tento návrh nevycházel z reálného hodnocení skutečnosti, ale z fantastických výmyslů člověka, odrážení od života.

V zemědělství jsme se nyní začali trochu dostávat z těžké situace. Diskusní příspěvky delegátů XX. sjezdu strany těší každého z nás, když mnozí delegáti říkali, že existují všechny podmínky, aby úkoly šesté pětiletky ve výrobě hlavních živočišných produktů byly splněny ne za pět let, ale za dva až tři roky. Jsme přesvědčeni, že úkoly nové pětiletky budou úspěšně splněny. (*Dlouhotrvající potlesk.*)

★ ★ ★

Soudružský a soudruzi

Když nyní přikřikujeme proti kultu osobnosti, který se za Stalinova života tak rozmohl, a mluvíme o mnohých záporných jevech vyvolaných tímto kultem, který je marxismu-leninismu cizí, mohou se někteří lidé zeptat: jak je to možné, vždyť Stalin stál v čele strany a státu 30 let, za něho bylo dosaženo významných vítězství, cožpak to lze popírat? Soudím, že klást otázku takto mohou jenom zasloužilí a kultem osobnosti beznadějně zhyponizovaní lidé, kteří nechápou podstatu revoluce a sovětského státu, nechápou skutečně, v leninském duchu díloho strany a lidu v rozvoji sovětské společnosti.

Socialistickou revoluci uskutečnila dělnická třída ve svazku s nejbudším rolnictvem, za podpory středního rolnictva, uskutečnil ji lid vedený bolševickou stranou. Leninova velká zásluha spočívá v tom, že vytvořil bojovou stranu dělnické třídy, vyzbrojil ji marxistickým chápáním zákonů společenského vývoje, učencem o vítězství proletariátu v boji proti kapitalismu a zocílil stranu ve výhni revolučních zápasů lidových mas. Strana v tomto boji důsledně hájila zájmy lidu, stala se jeho osvědčeným vůdcem, dovedla pracující k moci, k vytvoření prvního socialistického státu na světě.

Dobře znáte moudrá Leninova slova o tom, že sovětský stát je silný uvědomlostí mas, že dějiny nyní vytvářejí miliony a desetimilióny lidí.

Organizačtorské práci strany, jejích nesčetných místních organizací a obětavé práci našeho velkého lidu vděčíme za své historické vítězství. Tato vítězství jsou výsledkem obrovské rozsáhlé činnosti lidu a strany jako celku, a vůbec na plodem vedení pouze samotného Stalina, jak se to snažili dokazovat v období rozkvětu kultu osobnosti.

Přistoupíme-li k podstatě této otázky z marxistického, leninského hlediska, je třeba naprosto otevřeně prohlásit, že praxe řízení, která se vytvořila v posledních letech Stalinova života, se stala vážnou brzdou na cestě rozvoje sovětské společnosti.

Stalin se celé měsíce nezabýval mnoha zásadními a neudkladnými otázkami života strany ani země. Za Stalinova vedení se naše mírové vztahy s jinými zeměmi nezřídka ocitaly v ohrožení, poněvadž rozhodování jednou osobou mohlo vyvolat a leckdy vyvolávalo velké komplikace.

V posledních letech, kdy jsme se vymenili z nesprávné praxe kultu osobnosti a nastílni jsme řadu opatření v oblasti vnitřní a zahraniční politiky, všichni vidí, jak doslova před očima vzrůstá aktivita a rozvíjí se tvůrčí iniciativa širokých mas pracujících, jak blahodárně se to začíná projevovat na výsledcích naší hospodářské i kulturní výstavby. (Pořek.)

Někteří soudruzi se mohou zeptat: kam se dávali členové politického byra ÚV, proč přes kultu osobnosti nevystoupili a dělají to teprve v poslední době?

Pravděm jest třeba mít na zřeteli, že členové politbyra pohliželi na tyto otázky v různých obdobích různě. Zpočátku mnozí z nich Stalina aktivně podporovali, protože je jedním z nejsilnějších marxistů, a jeho logika, síla a vůle měly velký vliv na každý, na práci strany.

Je známo, že Stalin po smrti V.I. Lenina, zvláště v prvních letech, aktivně bojoval za leninismus, proti deformátorům a nepřátelům Leninova učení. Strana na základě leninského učení a v čele se svým čestným výborem rozvinula velkou práci spojenou se socialistickou industrializací země, kolektivizací zemědělství a uskutečněním kulturní revoluce. Stalin si v té době získal popularitu, sympatie a podporu. Strana musela bojovat proti těm, kdo se snažili svést ji k jedné správné, leninské cestě — proti trockistům, zinovjevčům, pravicákům i buržoazním nacionalistům. Tento boj byl nezbytný. Potom se však Stalin začal, stále více zneužívaje moci, vypořádávat a významnými funkcionáři strany a státu a používat proti čestným sovětským lidem teroristické metody. Jak už bylo řečeno, právě tak Stalin naložil s významnými činiteli naší strany a našeho státu — Kosiorem, Rudzutakem, Ejchem, Postyševem a mnoha dalšími.

Pokusy vystoupit proti neodůvodněným podezřením a obviněním vedly k tomu, že ten, kdo protestoval, byl vystaven represím. V tomto směru je charakteristické, co se událo se soudruhým Postyševem.

Stalin v jedné z besed ventiloval svou nelibost vůči Postyševovi tím, že mu položil otázku:

„Co jste zač?“

„Bolševik jsem, soudruhu Staline, bolševik! rozhodně ne to odpovídati Postyšev v severoruském nářečí s přízvukem na -o.“

A toto prohlášení bylo ohodnoceno zprvu jako projev neucty ke Stalinovi, potom jako škádlovský akt a později vedlo k likvidaci Postyševa, který byl prohlášen, aniž k tomu existovaly nejmenší důvody, za „nepřítel lidu“.

O situaci, která se v té době vytvořila, jsme častěji rozmlouvali s Nikolajem Alexandrovičem Bulgakinem. Jednou, když jsme ve dvou byli autem, mi řekl:

„Člověk někdy jede ke Stalinovi a já k němu zván jako přítel. Ale sedí u Stalina a neví, kam ho ud něho odvezou: jestli domů nebo do vězení.“

Je jasné, že taková situace stavěla kteréhokoli člena politbyra do nevýslovně těžkého postavení. Jestliže si navíc uvědomíme, že v posledních letech se plněním úkolů ÚV fakticky nesvolávala a zasedání politbyra se konala případ od případu, bude pochopitelné, jak těžké bylo pro kteréhokoli člena politbyra vyslovit se proti tomu nebo onomu nespravedlivému nebo nesprávnému opatření, proti očividným chybám a nedostatkům v praxi vedení.

Jak již bylo řečeno, mnohá usnesení se přijímala na základě rozhodování jednou osobou nebo dotazem, bez kolektivního projednání.

Všem je znám smutný osud člena politbyra soudruha Voznězenského, který se stal obětí Stalinových represí. Přiznáčně je třeba zdůraznit, že rozhodnutí o jeho odvolání z politického byra se nikdy neprojednalo, ale bylo provedeno dotazem. Rovněž dotazem bylo provedeno rozhodnutí o odvolání z funkcí soudruhů Kuzněcova a Rodionova.

Oloha politického byra ÚV byla vážně snižována a jeho práce dezorganizována vytvářením různých komisí uvnitř politbyra, vytvářením rakavých pěték, šestek, sedmic, devítek. Posledně se například usnesení politického byra z 3. října 1946:

•Návrh soudruha Stalina.

1. Uložit komisi pro zahraniční politiku při politbyru (šestce) nadále se spolu s otázkami zahraničněpolitického charakteru zabývat i otázkami vnitřní výstavby a vnitřní politiky.

2. Doplnit složení šestky o předsedu Státní plánovací komise SSSR soudruha Vozněsenského a nadále šestku nazývat sedmou.

Tajemník ÚV J. Stalin.

Co je to za terminologii karbaníka? (*Smích v sále.*) Je jasné, že vytváření podobných komisí — »pětek«, »šestek«, »sedem«, »devítek« — podlažovalo v politbyru zásadu kolektivního vedení. Tak docházelo k tomu, že někteří členové politbyru byli tímto způsobem odstraňováni od rozhodování nejzávažnějších otázek.

Do nesnesitelných podmínek byl postaven jeden z nejstarších členů naší strany — Kliment Jeferovič Vorošilov. Po mnoho let byl fakticky zavlacen práva podílet se na práci politbyra. Stalin mu zaskádal objevovat se na zasedáních politbyra a zasílat mu dokumenty. Když politické byro zasedalo a soudruh Vorošilov se o tom dozvěděl, pokaždé telefonicky volal a žádal o svolení, zda smí na toto zasedání přijít. Stalin mu to někdy dovoľoval, ale vždy dával najevo svou nelibost. Stalin v důsledku svého extrémního strachu a podezřivosti dospěl až k takovému nesmyslnému a směšnému podezření, že Vorošilov je britský agent. (*Smích v sále.*) Ano, britský agent. A doma mu byl podržen speciální aparát k odposlouchávání jeho rozhovorů. (*Projevy rozhořčení v sále.*)

Stalin o svém rozhodnutí odstranit rovněž od účasti na činnosti politbyra i dalšího členu — Andreje Andrejeviče Andrejeva.

Byla to ta největší bezuzdná zvůle.

Nebo si vezměte první plenární zasedání ÚV po XIX. sjezdu strany, když si vzal slovo Stalin a kádroval na něm Vjačeslava Michajloviče Molotova a Anastase Ivanoviče Mikojana a vznesl proti těmto starým funkcionářům ničím nepodložená obvinění.

Není vyloučeno, že kdyby Stalin ještě několik měsíců zůstal ve vedení, že by na tomto sjezdu strany soudruzi Molotov a Mikojan možná už nemluvíli.

Stalin zřejmě měl své záměry se vypouštět se starými členy politbyra. Nejednou prohlásil, že členy politického byra je třeba měnit. Jeho návrh zvolit po XIX. sjezdu do předsednictva ústředního výboru 25 lidí sledoval cíl odstranit staré členy politbyra, zařadit do něho lidi méně zkušené, a ti aby ho všemožně vychvalovali. Lze předpokládat, že to bylo vymyšleno proto, aby se potom staří členové politbyra zlikvidovali a tak se zahledily stopy těchto odsouzených činů Stalina, o nichž nyní referujeme.

Soudruzi! Aby se neopakovaly chyby minulosti, ústřední výbor se rozhodně staví proti kultu osobnosti. Soudíme, že jsme Stalina neudměrně zveličili. Je nesporné, že Stalin měl v minulosti velké zásluhy o stranu, o dělnickou třídu, o mezinárodní dělnické hnutí.

Otázka je komplikována tím, že všechno to, o čem se zde hovořilo, bylo učiněno za Stalina, pod jeho vedením a s jeho souhlasem, přičemž Stalin byl přesvědčen, že je to nezbytné pro obranu zájmů pracujících před úklady nepřátel a útoky imperialistického

tábora. To všechno jim bylo chápáno z pozice obrany zájmů dělnické třídy, zájmů pracujícího lidu, zájmů vítězství socialismu a komunismu. Nemůže se říci, že to je počínání tyрана. Stalin soudil, že je to tak třeba dělat v zájmu strany, pracujících, v zájmu obrany vymožeností revoluce. V tom je skutečná tragédie!

Soudruzi! Lenin nejednou zdůrazňoval, že skromnost je neodmyslitelnou vlastností skutečného bolševika. Lenin sám byl živým zosobněním té největší skromnosti. Nedá se říci, že v této věci se ve všem fidíme Leninovým příkladem. Stačí třeba jen uvést, že mnohá městům, závodům, kolchozům i sovětozům, státním a kulturním institucím byla u nás nadělena jména různých žijících státních a stranických činitelů, jako by mělo jít, lze-li to tak vyjádřit, o právo na jejich soukromé vlastnictví. Na přisvojování našich jmen různým městům, oblastem i podnikům a kolchozům jsou mnozí z nás spolupodílníci. Tc je třeba napravit. (*Potlesk.*)

Dělat je to ovšem třeba rozumně a bez ukvapenosti. Ústřední výbor tuto věc projedná a dobře se v tom zorientuje, aby zde nedošlo k nějakým chybám nebo zvlášťkám. Vzpomínám si, jak se na Ukrajině dozvěděli o Kosiorově zatčení. Kyjevský rozhlas obvykle začínal své vysílání slovy: »Posloucháte vysílání Kosiorova rozhlasu.« A jednoho dne začalo rozhlasové vysílání bez ohlášení Kosiorova jména. Všichni vytušili, že se s Kosiorem něco stalo, že je zřejmě zatčen.

Takže kdybychom všude začali sundávat firemní štíty a provádět přejmenovávání, lidé by si mohli pomyslet, že se s těmi soudruhy, po nichž jsou pojmenovány podniky, kolchozy či města, něco stalo, že třeba i oni byli zatčeni. (*Oživení v sále.*)

Čím se u nás leckdy mění autorita a význam toho či onoho vedoucího činitele? Prostě tím, že je po něm pojmenováno tolik a tolik měst a závodů, tolik a tolik kolchozů či sovětozů. Není na čase skoncovat s tímto »soukromým vlastnictvím« a provést »znárodnění« závodů, kolchozů a sovětozů? (*Smích, potlesk, hlasy z pléna: Správně!*) Bude to k prospěchu naší věci. Kult osobnosti se projevuje přece i v takových skutečnostech.

K otázce kultu osobnosti musíme přistoupit se vši vážností. Tuto otázku nemůžeme vynést mimo stranu a tím spíše ne do tisku. Proto o ní referujeme na neveřejném zasedání sjezdu. Je třeba znát míru, neživit nepřátele, neodhalovat před nimi naše rány. Myslím, že sjezdové delegáty správně pochopí a ocení všechna tato opatření. (*Bouřlivý potlesk.*)

★ ★ ★

Soudruzi! Potřebujeme rozhodně, jednou provždy skoncovat s kuletem osobnosti a vyvodit náležitě závěry jak v oblasti ideové teoretické, tak v oblasti praktické práce.

V zájmu toho je třeba:

Ze první, bolševicky odsoudit a vykořenit kult osobnosti jako jev marxismu-leninismu cizí a neslučitelný se zásadami stranického vedení a normami stranického života a vést nemilosrdný boj proti všem pokusům v té či oné formě ho oživit.

Obnovit a v celé naší ideologické práci prosazovat nejdůležitější teze učení marxismu-leninismu o lidu jako tvůrci dějů, tvůrci všech materiálních a duchovních statků lidstva, o rozhodující úloze mar-

xistické strany v revolučním boji za přeměnu společnosti, za vítězství komunismu.

V souvislosti s tím musíme odvést velkou práci, abychom z pozic marxismu-leninismu kriticky zhodnotili a opravili chybné názory, které se ve spojitosti s kultem osobnosti rozšířily v oblasti historie, filozofie, ekonomie a dalších věd a rovněž v oblasti literatury a umění. Konkrétně, v nejbližší době je nutné vyvinout velké úsilí v zájmu napsání kvalitní a vědecky objektivní marxistické učebnice dějin naší strany, učebnice o dějích naší společnosti, knih z dějin občanské a Velké vlastenecké války.

Za druhé, důsledně a houževnatě pokračovat v práci, kterou v posledních letech uskutečňuje ústřední výbor strany v zájmu co nejpřísnějšího dodržování leninských zásad stranického vedení ve všech stranických organizacích shora dolů, a především té nejvyšší zásady — kolektivnosti vedení, v zájmu dodržování norem stranického života zakotvených stanovami naší strany, v zájmu rozvíjení kritiky a sebekritiky.

Za třetí, plně obnovit leninské zásady sovětského socialistického demokratismu vyjádřené v Ústavě Sovětského svazu, vést boj proti zvlášť osob zne-

užívajících moc. Beze zbytku je třeba napravit jevy porušování revoluční socialistické zákonnosti, které se nakupily za dlouhé období vzhledem k negativním důsledkům kultu osobnosti.

Soudružky a soudruzi!

Dvacetý sjezd Komunistické strany Sovětského svazu s novou silou prokázal nerozbornou jednotu naší strany, její semknutost kolem ústředního výboru, její odhodlání splnit velké dílohy komunistické výstavby. (*Bouřlivý potlesk*.) Skutečnost, že nyní v plné šíři nastolujeme principiální otázky překonání kultu osobnosti jako jevu, který je marxismu-leninismu cizí, a odstranění těžkých důsledků, které způsobil, svědčí o velké morální a politické síle naší strany. (*Dlouhotrvající potlesk*.)

Jsem plně přesvědčen o tom, že naše strana vzhrožená historickými závěry svého XX. sjezdu povede sovětský lid leninskou cestou k novým úspěchům, k novým vítězstvím. (*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk*.)

Ať žije leninismus — vítězný prapor naší strany!

(*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk přecházející u ovace. Všichni povstávají.*)

Poznámky

¹ XX. sjezd KSSS se konal ve dnech 14.—23. února 1956 ve Velkém Kremelském paláci v Moskvě. Projev prvního tajemníka ÚV KSSS N. S. Chruščova o kultu osobnosti a jeho důsledcích vyslechli delegáti sjezdu za dopoledním neveřejným zasedáním 25. února 1956.

Návrh, aby bylo uspořádáno neveřejné zasedání sjezdu a aby na něm N. S. Chruščov přednesl projev o kultu osobnosti a jeho důsledcích, byl podán předsednictvem ÚV KSSS 13. února 1956. Tehodž dne se konalo plenární zasedání ÚV KSSS, které tento návrh schválilo.

Průběh neveřejného zasedání sjezdu se nestenografoval. Po přednesení projevu bylo rozhodnuto diskusi k němu nezačínat. Na návrh N. A. Bulganina, jenž tomuto zasedání předsedal, sjezd jednomyslně schválil usnesení o kultu osobnosti a jeho důsledcích, které bylo uveřejněno v tisku, a dále usnesení o tom, že text zprávy bude rozaslán stranickým organizacím a v tisku nebude publikován.

Text projevu určený k zaslání stranickým organizacím byl 1. března 1956 s přípisem N. S. Chruščova rozaslán členům a kandidátům předsednictva a tajemníkům ÚV KSSS. Byly v něm provedeny drobné stylistické a redakční úpravy: doplněny odkazy na Spisy K. Marxe, B. Engelse a V. I. Lenina a další citované prameny, upřesněna data schválení jednotlivých dokumentů, zafazeny odchylky technika od předem napsaného textu a zaznamenána reakce delegátů na různé pasáže projevu.

Předsednictvo ÚV KSSS přijalo 5. března 1956 usnesení o seznámení s projevem soudruha N. S. Chruščova o kultu osobnosti a jeho důsledcích, předneseném na XX. sjezdu KSSS. Uvádělo se v něm: «1. Doporučit oblastním a krajským výborům a ústředním výborům komunistických stran svazových republik, aby s projevem soudruha N. S. Chruščova o kultu osobnosti a jeho důsledcích předneseným na XX. sjezdu KSSS seznámily všechny komunisty a komsovolce a také nestranické aktiv dělníků, zaměstnanců a kolchozníků. 2. Projev soudruha Chruščova rozaslát stranickým organizacím s označením „pro vnitřní potřebu“ a původní označení „přísně tajné“ zrušit. V souladu s tímto usnesením se projev četl na schůzích ve všech

stranických a komsovolckých organizacích. A tento text je také publikován v daném čísle časopisu.

N. S. Chruščov (1894—1971), člen strany od roku 1918, účastník občanské války, od roku 1920 působil ve stranických a hospodářských funkcích. V letech 1935—1936 první tajemník moskevského oblastního a moskevského městského výboru VKS(b), v letech 1936—1949 první tajemník ÚV KS Ukrajiny (bolševiků) a současně v letech 1944—1947 předseda rady lidových komisářů (rady ministrů) Ukrajiny. V letech Velké vlastenecké války člen vojenských rad mnohých frontů. V letech 1949—1953 tajemník ÚV a první tajemník moskevského výboru strany. Člen ÚV VKS(b) od roku 1934. Od roku 1936 kandidát a v letech 1939—1964 člen politického byra (předsednictva) ÚV. V letech 1953—1964 první tajemník ÚV KSSS a současně v letech 1958—1964 předseda rady ministrů SSSR. Od roku 1964 byl v důchodu.

N. A. Bulganin (1895—1975), člen strany od roku 1917, maršál Sovětského svazu (1947—1958), od roku 1956 generálplukovník. Od roku 1922 v hospodářských funkcích, v letech 1931—1937 předseda moskevského svazu. Od roku 1937 náměstek rady lidových komisářů SSSR. V letech Velké vlastenecké války člen vojenských rad mnoha frontů. Od roku 1944 člen Státního výboru obrany a náměstek lidových komisářů obrany SSSR. Od roku 1947 náměstek předsedy rady ministrů SSSR a současně v letech 1947—1949 ministr ozbrojených sil SSSR. V letech 1953—1955 ministr obrany SSSR. V letech 1955—1956 předseda rady ministrů SSSR. Člen ÚV KSSS v letech 1934—1961. Člen politického byra (předsednictva) ÚV v letech 1948—1956.

² Wilhelm Blos (1849—1927), německý publicista a historik.

³ Ferdinand Lassalle (1825—1864), činitele německého dělnického hnutí.

⁴ Jde o Dopis sjezdu, jehož text V. I. Lenin nadiktoval ve dnech 23., 24., 25., 26. a 29. prosince 1922 a 4. ledna 1923 (viz Spisy, sv. 38, čes. vyd. 1950, str. 571—578 a 581—582).

⁵ G. J. Zinovjev.

⁶ Je míněn Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b), který V. I. Lenin napsal 26. října 1920 (viz Spisy, sv. 42, čes. vyd. 1968, s. 208–209).

⁷ L. P. Berija (1899–1953), bývalý lidový komisař (ministr) vnitra SSSR, první náměstek předsedy rady ministrů SSSR, člen předsednictva ÚV KSSS. Pro zločiny, jichž se dopustil vůči straně a státu, byl plenárním zasedáním ÚV KSSS v červenci 1953 odvolán z řad členů ÚV a vyloučen ze strany a odvolán ze všech státních funkcí.

Rozsudkem zvláštního soudního shromáždění Nejvyššího soudu SSSR z 23. prosince 1953 byl L. P. Berija odsouzen k trestu smrti zastřelením.

⁸ Na základě usnesení politického byra ÚV VKS(b) z 2. října 1941 mělo být svoláno plenární zasedání ÚV VKS(b) 10. října 1941 s tímto pořadem jednání: «1. Vojenská situace země. 2. Činnost strany a státu na obranu země.» Na základě usnesení politického byra ÚV VKS(b) z 9. října 1941 bylo plénum odložen «vzhledem k alarmující situaci, která vznikla nedávno na frontách, a také proto, že by nebylo účelné odvolávat z fronty vedoucí soudruhy». Za války se konalo pouze jedno plenární zasedání ÚV, a to 27. ledna 1944.

⁹ Komise, vytvořená předsednictvem ÚV KSSS 31. prosince 1955 za účelem prozkoumání materiálů o hromadných represích proti členům a kandidátům ÚV VKS(b), zvoleného XVII. sjezdem strany, a dalším sovětským občanům v období let 1935–1940. Členy komise byli tajemníci ÚV KSSS P. N. Pospelov a A. B. Aristov, předseda Všesvazové ústřední rady odborů N. M. Šverník, místopředseda Výboru stranické kontroly při ÚV KSSS P. T. Komarov.

¹⁰ A. J. Jenukidze (1877–1937), člen strany od roku 1898. Od července 1918 člen a tajemník Všeoruského ústředního výkonného výboru sovětu a pak prezidia Ústředního výkonného výboru sovětu SSSR.

¹¹ Jde o usnesení Všeoruského ústředního výkonného výboru sovětu SSSR z 1. prosince 1934 O postupu vyšetřování případů přípravy nebo spáchání teroristických činů, které bylo později nazváno Zákon z 1. prosince 1934 a které bylo v platnosti do roku 1956. Dané usnesení nebylo schváleno zasedáním Ústředního výkonného výboru sovětu SSSR, jak to požadovala sovětská ústava.

¹² L. V. Nikolajev (1904–1934), člen strany od roku 1924. Nějakou dobu pracoval jako instruktor leningradského oblastního výboru strany a leningradského Odstavu dělní VKS(b). V dubnu 1934 byl z odstavu propuštěn a nikde nepracoval. Dne 1. prosince 1934 spáchal atentát na S. M. Kirova. Byl odsouzen a zastřelen.

¹³ A. A. Ždanov (1896–1948), člen strany od roku 1915, v letech 1934–1948 tajemník ÚV VKS(b) a současně v letech 1934–1944 první tajemník leningradského oblastního a městského výboru strany. Od roku 1935 kandidát politického byra. Od roku 1939 člen politického byra ÚV VKS(b).

¹⁴ L. M. Kaganovič (nar. 1893), do strany vstoupil v roce 1911. Od roku 1924 člen ÚV, od roku 1925 tajemník a od roku 1930 člen politického byra ÚV VKS(b). V roce 1957 za protistranickou činnost odvolán z řad členů ÚV VKS(b). V roce 1962 byl ze strany vyloučen.

¹⁵ V. M. Molotov (Skrjabin) (1890–1986), člen strany od roku 1906. V roce 1920 tajemník ÚV KS(b) Ukrajiny. V letech 1921–1930 tajemník ÚV strany. V letech 1930–1941 předseda rady lidových komisařů SSSR. V letech 1941–1957 první náměstek předsedy rady lidových komisařů (rady ministrů) SSSR, v letech 1941–1945 zároveň náměstek předsedy Státního výboru obrany. V letech 1939–1949 a 1953–1956 lidový komisař a později ministr zahraničních věcí SSSR a ministr státní kontroly. Od roku 1957 velvyslanec SSSR v MoLR. Od roku 1960 zástupce SSSR při IAEA (Mezinárodní agentura pro atomovou energii) ve Vídni. Od roku 1921 člen ÚV strany. V letech 1921–1926 kandidát a v letech 1928–1957 člen politického byra (předsednictva) ÚV KSSS. V roce 1957 za protistranickou činnost odvolán z řad členů ÚV KSSS. V roce

1962 vyloučen z KSSS. V roce 1984 mu bylo vráceno členství ve straně od roku 1906.

¹⁶ N. I. Ježov (1895–1940), do strany vstoupil v roce 1917. Na XVII. sjezdu byl zvolen za člena ÚV. Od roku 1935 tajemník ÚV VKS(b) a předseda Komise stranické kontroly. V letech 1938–1936 lidový komisař vnitra SSSR, pak lidový komisař vodní dopravy. Od roku 1938 kandidát politického byra ÚV VKS(b). V roce 1939 zatčen a v lednu 1940 na základě rozsudku Vojenského senátu Nejvyššího soudu SSSR zastřelen.

¹⁷ G. G. Jagoda (1891–1938), členem strany byl od roku 1907. V letech 1934–1936 předseda Státní politické správy, lidový komisař vnitra SSSR. Od roku 1936 lidový komisař spojů SSSR. V roce 1938 byl souzen v případě tzv. protistranické praviceckého trockistického bloku a odsouzen k trestu smrti zastřelením.

¹⁸ P. P. Postyšev (1867–1939), člen strany od roku 1904. Od roku 1926 tajemník ÚV KS(b) Ukrajiny. Od roku 1930 tajemník a člen organizačního byra ÚV VKS(b). V letech 1933–1937 druhý tajemník ÚV KS(b) Ukrajiny, pak první tajemník kubyševského oblastního výboru strany. Člen ÚV VKS(b) od roku 1927, kandidát politického byra ÚV VKS(b) od roku 1934.

¹⁹ M. M. Karpov (1901–1939), člen strany od roku 1920. Před zatčením působil ve funkci vedoucího oddělení propagandy a agitace kyjevského oblastního výboru KS(b) Ukrajiny.

²⁰ R. I. Ejche (1890–1940), člen strany od roku 1905. Částečně revoluce a boje za sovětskou moc v Lotyšsku. Od roku 1925 předseda sibiřského krajského výkonného výboru sovětu a první tajemník západosibiřského krajského výboru VKS(b). V letech 1937–1938 lidový komisař zemědělství SSSR. Od roku 1930 člen ÚV a od roku 1935 kandidát politického byra ÚV VKS(b). Člen Ústředního výkonného výboru sovětu SSSR.

²¹ Z. M. Ušakov, N. G. Nikolajev-Zurid – pracovníci lidového komisařátu vnitra. V roce 1939 byli zatčeni a nezákladě rozsudku Vojenského senátu Nejvyššího soudu SSSR v lednu 1940 zastřeleni.

²² M. L. Rechimovič (1869–1938), člen strany od roku 1913. Aktivní účastník Rijnové revoluce a občanské války na Ukrajině. Od roku 1920 předseda donečského guberniálního výkonného výboru sovětu. Od roku 1925 pracoval ve státním a stranickém aparátu, lidový komisař obranného průmyslu SSSR. Od roku 1924 člen ÚV strany.

²³ V. I. Meilauk (1893–1938), člen strany od roku 1917. Od roku 1920 komisař řady železničních drah, zastával různé funkce včetně náměstka předsedy rady lidových komisařů SSSR. Od roku 1927 kandidát ÚV a od roku 1934 člen ÚV VKS(b).

²⁴ J. E. Rudzutak (1867–1938), člen strany od roku 1905. Od roku 1917 předseda moskevské národohospodářské rady. Od roku 1920 předseda ÚV Odborového svazu železničních dělníků a zároveň generální tajemník Všesvazové ústřední rady odborů, pak předseda byra ÚV KSR(b) pro střední Asii. Od roku 1923 tajemník ÚV KSR(b). V letech 1924–1930 lidový komisař dopravy SSSR. Od roku 1928 náměstek předsedy rady lidových komisařů a Rady práce a obrany SSSR, od roku 1931 zároveň předseda ústřední kontrolní komise VKS(b) a lidový komisař dělnícko-rolnické inspekce. V letech 1923–1928 a pak od roku 1934 kandidát politického byra ÚV. V letech 1926–1932 člen politického byra ÚV. Stal se obětí nezákladní represe.

²⁵ N. P. Komarov (F. J. Sobinov) (1886–1937), člen strany od roku 1908. V roce 1917 člen petrohradského výboru SDDSR(b). V roce 1925 tajemník severozápadního byra ÚV KSR(b). V letech 1928–1929 předseda leningradského městského a guberniálního výkonného výboru sovětu. Od roku 1931 lidový komisař komunálního hospodářství RSFSR. Člen ÚV strany v roce 1921 a v letech 1923–1930. Kandidát ÚV v letech 1922 až 1923.

²² L. M. Zakovskij, v roce 1937 náčelník správy lidového komisarátu vnitra Leningradské oblasti.

²³ M. S. Čudov (1893–1937), člen strany od roku 1913. V letech 1928–1938 druhý tajemník leningradského oblastního výboru VKS(b). Člen OV VKS(b) od roku 1925.

²⁴ A. I. Ugarov (1900–1939), člen strany od roku 1918. V letech 1934–1938 tajemník leningradského městského výboru VKS(b), od roku 1938 první tajemník moskevského oblastního a moskevského městského výboru VKS(b). Kandidát OV VKS(b).

²⁵ P. I. Smorodina (1897–1939), člen strany od roku 1917. V letech 1921–1924 první tajemník OV Komsomolu. V letech 1928–1938 působil jako stranický pracovník v Leningradě. Od roku 1937 tajemník stalingradského oblastního výboru VKS(b). Od roku 1930 kandidát OV strany.

²⁶ B. P. Pozern (1882–1939), člen strany od roku 1902. V letech 1917–1918 komisař severní fronty, pak zastával velitelské a politické funkce v Rudé armádě. Od roku 1921 působil na úseku hospodářské a stranické práce. V letech 1937–1938 prokurátor Leningradské oblasti. Od roku 1930 kandidát OV VKS(b).

²⁷ L. K. Šapošnikovová (1895–1942), členka strany od roku 1917. Od roku 1934 členka byra městského výboru strany v Leningradě.

²⁸ I. D. Kabakov (1891–1937), člen strany od roku 1914. Do roku 1934 první tajemník sverdlovského oblastního výboru strany. Člen OV VKS(b) od roku 1925.

²⁹ S. V. Kosior (1889–1939), člen strany od roku 1907. V říjnu 1917 komisař Petrohradského vojenského revolučního výboru. Jeden z významných organizátorů založení KS(b) Ukrajiny. V letech 1919–1920 tajemník OV KS(b) Ukrajiny. Od roku 1922 tajemník sibiřského byra OV KSR(b). Od roku 1928 tajemník OV VKS(b). Od roku 1928 generální tajemník OV KS(b) Ukrajiny. Od roku 1938 náměstek předsedy rady lidových komisařů SSSR a předseda Komise státní kontroly. Od roku 1924 člen OV KSR(b). Od roku 1927 kandidát a od roku 1930 člen politického byra OV VKS(b).

³⁰ V. J. Čubar (1891–1939), člen strany od roku 1907. V letech 1918–1923 člen předsednictva Nejvyšší národnohospodářské rady. Od roku 1920 náměstek a potom předseda rady lidových komisařů Ukrajiny. Od roku 1934 náměstek předsedy rady lidových komisařů a Rady práce a obrany SSSR. Od roku 1937 lidový komisař financí SSSR. Člen OV strany od roku 1921. Od roku 1928 kandidát a od roku 1935 člen politického byra OV.

³¹ A. V. Kosarev (1903–1939), člen strany od roku 1919. Od roku 1928 tajemník městského výboru Komsomolu v Moskvě. Od roku 1927 tajemník a od roku 1929 generální tajemník OV VLKSM. Od roku 1934 člen OV a organizačního byra OV VKS(b).

³² Na plenárním zasedání OV VKS(b), které se konalo 14. ledna 1938, bylo ke zprávě G. M. Malenkova přijato usnesení O chybách stranických organizací při vylučování komunistů ze strany, o formálně byrokratickém vztahu k odvoláním vyloučených z VKS(b) a o opatřeních k odstranění těchto nedostatků.

³³ B. V. Rodos (1905–1956), bývalý zástupce náčelníka odboru vyšetřování pro zvlášť těžké případy lidového komisarátu vnitra – lidového komisarátu státní bezpečnosti SSSR, plukovník. Osobně se podílel na falšování vyšetřovaných případů. V roce 1956 byl Vojenským senátem Nejvyššího soudu SSSR odsouzen k trestu smrti zastřelením.

³⁴ Je míněn militaristický agresivní blok Německa, Itálie a Japonska, který se vytvořil v letech 1936–1937.

³⁵ G. M. Malenkov (1902–1988), členem strany byl od roku 1920. V letech 1939–1948 a v letech 1948–1953 tajemník OV VKS(b) (KSSS). V letech 1953–1955 předseda

rady ministrů SSSR. V letech 1955–1957 náměstek předsedy rady ministrů SSSR a ministr elektřiny SSSR. V roce 1957 ředitel Úst–Kamenogorská elektrárny. V letech 1941–1946 kandidát politického byra a v letech 1946–1952 člen politického byra OV. V letech 1952–1957 člen předsednictva OV KSSS. V roce 1957 za protistranickou činnost odvolán z řad členů OV KSSS. V roce 1961 ze strany vyloučen.

³⁶ K. K. Rokozovskij (1896–1968), člen strany od roku 1919. Maršál Sovětského svazu (1944). Před Velikou vlasteneckou válkou byl neprávem zatčen, v roce 1941 rehabilitován. Za Velké vlastenecké války velel řadě frontů. Po válce hlavní velitel severní skupiny vojsk. Od roku 1949 ministr národní obrany a náměstek předsedy rady ministrů PLR, polský maršál. Od roku 1956 náměstek ministra obrany SSSR, pak zastával další vysoké velitelské funkce. V letech 1961–1968 kandidát OV KSSS.

³⁷ A. V. Gorbatov (1891–1973), člen strany od roku 1919, armádní generál (1955). Účastník první světové, občanské a Velké vlastenecké války. Před válkou byl neprávem zatčen. Za války zastával řadu velitelských funkcí. Po válce velel leteckým výsadkovým vojskům a vojskům Pobaltského vojenského okruhu. Kandidát OV KSSS v letech 1952–1961.

³⁸ K. A. Mareckov (1897–1968), člen strany od roku 1917. Maršál Sovětského svazu (1944). Od roku 1937 zástupce náčelníka generálního štábu, od září 1938 velel vojskům Povolžského a potom Leningradského vojenského okruhu. Od roku 1940 náčelník generálního štábu, od roku 1941 náměstek lidového komisaře obrany SSSR. Před válkou byl neprávem zatčen, pak rehabilitován. Za Velké vlastenecké války velitel mnoha armád a frontů. Po válce velitel vojsk řady vojenských okruhů. Kandidát OV strany v letech 1939–1956, člen ústřední revizní komise KSSS v letech 1958–1961.

³⁹ K. P. Podlas (1893–1942), člen strany od roku 1918. Generálporučík (1941). Účastník první světové a občanské války. Byl neprávem zatčen, pak rehabilitován. Za Velké vlastenecké války velitel různých armád. Padl v boji.

⁴⁰ I. Ch. Bagramjan (1897–1982), člen strany od roku 1941. Maršál Sovětského svazu (1955). Za Velké vlastenecké války zástupce náčelníka a pak náčelník Jihozápadního frontu a směru, velitel armády, od roku 1943 zastával funkci velitele řady frontů. Po válce velitel vojsk Pobaltského vojenského okruhu a náměstek ministra obrany SSSR. Člen OV KSSS v letech 1961–1982.

⁴¹ A. M. Vasilevskij (1895–1974), člen strany od roku 1938. Maršál Sovětského svazu (1943). Účastník první světové a občanské války. Od srpna 1941 zástupce náčelníka a potom náčelník generálního štábu a náměstek lidového komisaře obrany SSSR. V letech 1942 až 1944 koordinoval bojovou činnost mnoha frontů. Od února 1945 velitel 3. běloruského frontu, od července 1945 hlavní velitel sovětských vojsk na Dálném východě. Po válce náčelník generálního štábu, náměstek, pak první náměstek ministra a ministr ozbrojených sil, první náměstek ministra obrany SSSR. Člen OV KSSS v letech 1952–1961.

⁴² A. I. Mikojaan (1895–1978), člen strany od roku 1915. V letech 1920–1926 tajemník nitznengorodského guberniálního výboru strany, jihovýchodního byra OV KSR(b) a severokavkazského krajského výboru strany. V letech 1926–1948 lidový komisař zahraničního a vnitřního obchodu a jiných lidových komisarátů SSSR. Od roku 1937 náměstek předsedy rady lidových komisařů SSSR. V letech 1941–1948 člen byra rady lidových komisařů SSSR. V letech 1942–1945 člen Státního výboru obrany. V letech 1948–1964 náměstek, pak první náměstek předsedy rady ministrů SSSR. V roce 1964–1965 předseda prezidia Nejvyššího soudu SSSR. V letech 1965–1974 člen prezidia Nejvyššího soudu SSSR. Člen OV strany v letech 1923–1978. Od roku 1928 kandidát a v letech 1935–1966 člen politického byra (předsednictva) OV strany.

⁶² **G. K. Žukov** (1896–1974), člen strany od roku 1919. Maršál Sovetského svazu (1943). Čestník první světové a občanské války. V lednu až červenci 1941 náčelník generálního štábu a náměstek lidového komise obrany SSSR. Od začátku Velké vlastenecké války člen hlavního stanu vrchního velení, potom velitel Záložního a Leningradského frontu a hlavní velitel Západního směru. Velel Západnímu frontu při obléhání Moskvy. Od srpna 1942 první náměstek lidového komise obrany a zástupce vrchního velitele. Koordinoval operace frontů u Leningradu, při průlomu blokády Leningradu, v bitvách u Kurska a o Dněpr. V letech 1941–1945 velitel 1. ukrajinského frontu, koordinoval operace 1. a 2. běloruského frontu, velitel 1. běloruského frontu. Po válce zastával řadu vysokých státních a velitelských funkcí. V letech 1955–1957 ministr obrany SSSR. Kandidát ÚV KSSS v letech 1941–1946 a v letech 1952–1953. Člen ÚV KSSS v letech 1953 až 1957. Kandidát a potom člen předsednictva ÚV KSSS v letech 1958 až 1959.

⁶³ **A. N. Poskrjobjev** (1891–1965), člen strany od roku 1917. Po Říjnové revoluci pracoval ve státním a stranickém aparátu. Od roku 1922 působil v ÚV strany jako instruktor oddělení evidence, zástupce vedoucího vnitřní agendy a pomocník tajemníka ústředního výboru. V letech 1928–1953 vedl zvláštní odbor sekretariátu ÚV, tajné oddělení a zvláštní odbor ÚV strany. V letech 1952–1954 sekretář předsednictva a byra předsednictva ÚV KSSS. V letech 1934–1939 kandidát ÚV VKS(b). V letech 1939–1954 člen ÚV strany.

⁶⁴ O takzvaném leningradském případu viz *Izvestija* CK KPSS, č. 2/1989, s. 124–137.

⁶⁵ **V. S. Abakumov** (1908–1954), členem strany byl od roku 1930. V orgánech státní bezpečnosti pracoval od roku 1932. V letech 1946 až 1951 ministr státní bezpečnosti SSSR. V červnu 1951 ze strany vyloučen. V prosinci 1954 odsouzen k trestu smrti zastřelením.

⁶⁶ Jde o usnesení ÚV VKS(b) z 9. listopadu 1951 a z 27. března 1952 o údajném odhalení mingské národnostní organizace v Gruzii v čele s tajemníkem ÚV KS(b) Gruzie M. Baranijou. Usnesením ÚV KSSS z 10. dubna 1953 O porušování sovětských zákonů bývalými ministry státní bezpečnosti SSSR a Gruzinské SSR byla zmíněná usnesení zrušena.

⁶⁷ Je miněno plenární zasedání ÚV KSSS v červenci 1955, na němž byla vyslechnuta a schválena Zpráva N. S. Čruščova o výsledcích sovětsko-jugoslávského jednání.

⁶⁸ **Josip Broz-Tito** (1892–1980), činitel jugoslávského a mezinárodního komunického a dělnického hnutí. Od roku 1940 generální tajemník ÚV Komunistické strany Jugoslaviie, od roku 1952 generální tajemník Svazu komunistů Jugoslaviie, od roku 1966 předseda Svazu komunistů Jugoslaviie. Od roku 1945 hlava státu a vlády FLRJ (SFRJ).

⁶⁹ Jde o vykonstruovaný případ skupiny lékařů, obviněných v letech 1952–1953 ze špiónáže a teroristické činnosti. Usnesením předsednictva ÚV KSSS z 3. dubna 1953 bylo 37 lékařů a členů jejich rodin zatčených v takzvané případu škůdců z řad lékařů v plném rozsahu rehabilitováno.

⁷⁰ **S. D. Ignat'jev** (1904–1963), člen strany od roku 1928. V letech 1951–1953 ministr státní bezpečnosti SSSR. V letech 1953–1957 první tajemník baškirského a v letech 1957–1960 tatarského oblastního výboru KSSS, v letech 1952–1953 tajemník ÚV KSSS.

⁷¹ **G. N. Kaminckij** (1892–1980), člen strany od roku 1913. V roce 1920 tajemník ÚV KS(b) Azerbájdžánu, pak zastával různé hospodářské a státní funkce. Od roku 1930 tajemník moskevského výboru VKS(b). Od roku 1932 předseda výkonného výboru moskevského oblastního sovětu. Od roku 1934 lidový komisař zdravotnictví. Kandidát ÚV VKS(b) v letech 1925–1927 a od roku 1934.

⁷² Musavatisté — členové ázerbájdžánské buržoazní nacionalistické strany Musavat (rovnost). Existovala od roku

1911. Po Říjnové revoluci byla iniciátorkou vyhlášení Ázerbájdžánské buržoazní republiky (1918 až 1920).

⁷³ **A. V. Sněgov** (nar. 1896), člen strany od roku 1917. Od roku 1931 člen byra zakavkazského krajského výboru VKS(b), potom pracovník státního a stranického aparátu na Sibiři, na Ukrajině, v Kujbysevu a v Murmansk. V roce 1938 byl neprávem zatčen a uvězněn. V roce 1954 byl rehabilitován.

⁷⁴ **I. I. Kartvelišvili** (Lavrent'jev) (1890–1938), člen strany od roku 1910. Od roku 1923 tajemník ÚV KS(b) Gruzie, druhý tajemník zakavkazského krajského výboru strany a předseda rady lidových komisařů Gruzie. Od roku 1929 náčelník politické správy Ukrajinského vojenského okruhu, pak druhý tajemník ÚV KS(b) Ukrajiny. Od roku 1931 tajemník zakavkazského, západosibiřského a dělníko-východního krajského výboru a krymského oblastního výboru VKS(b). V letech 1930–1934 kandidát a od roku 1934 člen ÚV VKS(b).

⁷⁵ **G. K. Ordžonikidze** (Sergo) (1868–1937), člen strany od roku 1903. Od roku 1920 předseda kavkazského byra ÚV KSR(b), první tajemník zakavkazského krajského výboru strany a severokavkazského krajského výboru strany. Od roku 1928 předseda ústřední kontrolní komise VKS(b), lidový komisař dělníko-rolnické inspekce, náměstek předsedy rady lidových komisařů a Rady práce a obrany SSSR. Od roku 1930 předseda Nejvyšší národohospodářské rady a lidový komisař těžkého průmyslu. Člen ÚV strany od roku 1921. V letech 1928–1930 kandidát a od roku 1930 člen politického byra ÚV VKS(b).

⁷⁶ **I. M. Kedrov** (1908–1940), člen VKS(b), nadporučík státní bezpečnosti, syn M. S. Kedrova (viz pozn. 63); V. P. Golubev (1913–1940), kandidát členství ve VKS(b), poručík státní bezpečnosti. Oba byli v roce 1939 zatčeni a 25. ledna 1940 s polu s N. V. Baturinovou zastřeleni.

⁷⁷ **A. A. Andrejev** (1895–1971), člen strany od roku 1914. Od roku 1920 tajemník Vsesvazové ústřední rady odborů a v letech 1924–1925 současně i tajemník ÚV KSR(b). Od roku 1927 tajemník severokavkazského krajského výboru VKS(b). Od roku 1930 předseda ústřední kontrolní komise VKS(b) a lidový komisař dělníko-rolnické inspekce SSSR, náměstek předsedy rady lidových komisařů SSSR. Od roku 1931 lidový komisař dopravy SSSR. Od roku 1935 tajemník ÚV VKS(b). V letech 1939 až 1952 předseda Výboru stranické kontroly při ÚV VKS(b), od roku 1948 náměstek předsedy rady ministrů SSSR. Člen ÚV strany v letech 1920–1961. Kandidát politického byra ÚV v letech 1926–1930. Člen politického byra ÚV VKS(b) v letech 1932–1952.

⁷⁸ **M. S. Kedrov** (1878–1941), člen strany od roku 1901. V letech 1906–1907 ředitel bolševického nakladatelství Zrno. Od listopadu 1917 člen kolegia lidového komisařství vojensnictví, komisař pro demobilizaci staré armády, pak zastával velitelské funkce na Severní frontě. Od března 1919 náčelník zvláštního oddělení Věruské mimořádné komise a člen komise lidového komisařství vnitru. Po občanské válce pracoval v Nejvyšší národohospodářské radě, Nejvyšším soudu SSSR a Státní plánovací komisi RSFSR.

⁷⁹ Státní ceny prvního, druhého a třetího stupně se udělovaly v letech 1940–1952.

⁸⁰ Usnesení o výstavbě Paláce sovětu v Moskvě bylo přijato na I. sjezdu sovětu SSSR v roce 1922. Stavební práce byly zahájeny před Velkou vlasteneckou válkou.

⁸¹ **K. J. Vorosilov** (1881–1969), člen strany od roku 1903. Od roku 1925 lidový komisař vojensnictví a náměstek předsedy Revoluční vojenské rady SSSR. Od roku 1934 lidový komisař obrany SSSR. Od roku 1940 náměstek předsedy rady lidových komisařů SSSR. Za Velké vlastenecké války člen Státního výboru obrany. Od roku 1946 náměstek předsedy rady ministrů SSSR. V letech 1953–1960 předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. Člen ÚV strany v letech 1921–1961 a v letech 1966–1969. Člen politického byra (předsednictva) ÚV v letech 1926–1960.